

Kaynak: 'Meşakkatli' Bir Yolculuk: ~, i.ş. Günümüz Türk
Polisi: Cumhuriyetimizin 80. Yılında Polislik, Dünü, Bugünü
ve Yarını, Ankara: İşleri Bakanlığı Ecm, 2004
MEŞAKKATLİ BİR YOLCULUK:
POLİSLİĞİN DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI*

Ali ÇAĞLAR**

1. Giriş

Bu yazının ana amacı, tarihsel bir perspektif çerçevesinde polislik mesleğini dünden yarına ele almak ve değerlendirmektir. Bu amaçtan hareketle çalışma, üç alt başlık çerçevesinde ele alınmıştır. Öncelikle, 'Polisliğin Dünü' yani polisliğin ortaya çıkışına yer verilmiştir. İkinci olarak, 'Polisliğin Günümüzdeki Durumu' çerçevesinde modern polisliğin oluşumu ile modern polisliğin ortaya çıkışına ilişkin temel yaklaşımlar açıklanmıştır. Son olarak, mevcut verilerden hareketle, Türk Polis Teşkilatı'nın günümüzde sahip olduğu genel sorunlarla, 'yarının polisliği' üzerinde durulmuştur.

Toplumsal yaşamın sürdürülebilmesi için pek çok meslek örgütlenmiş ve kendi alanında topluma hizmetler götürmektedir. Bu açıdan bakınca, her meslek bir diğeri kadar önemlidir ve değerlidir. Ancak öyle özel durumlar vardır ki, bazı meslekler, işlevlerinden dolayı kamunun gözünde biraz daha öne çıkarlar. İşte polislik mesleği, işlevinden dolayı oldukça öne çıkan ve toplumsal yaşam açısından son derecede önemli olan bir meslektir. Önemlidir, çünkü;

- Eğer öğrenci çocuğunuz yoksa, okullardaki öğretmenlerin kalitesi sizi bire bir etkilemez ve ilgilendirmez.
- Eğer hasta değilseniz, doktorların kalitesi sizi bire bir etkilemez ve ilgilendirmez.
- Eğer bir davanız yoksa adliyedeki savcı, yargıç ya da avukatların kalitesi sizi bire bir etkilemez ve ilgilendirmez.

Bu örnekleri çoğaltmak olanaklıdır. Ama evinizde oturuyorken bile polis ve polislik mesleğinin kalitesi sizi bire bir etkiler ve ilgilendirir. Çünkü her an biri sizin kapınızı zorlayabilir ya da rahatsız edebilir. Hele sokağa adımınızı attığınız andan itibaren polis ve polislik mesleği sizi daha çok etkiler ve ilgilendirir. Çünkü her an birinin size omuz atıp, "önüne baksana..." deyip tekme tokat girişi ya da bir yankesicinin cüzdanınızı çarpması olasıdır. Bu nedenledir ki, gün 24 saat, yıl 365 gün, bayram, yılbaşı, tatil vb. demeden kapısına anahtar vurulmayan tek yer polis karakollarıdır. En gereksinilen kurumlardan birisi olan hastanelerin bile normal mesai saatleri dışında sadece acil bölümleri açıktır. Kısacası, polislik mesleği, mesleki uygulamalarından dolayı toplumdaki her bireyi yakından ve direkt etkilemekte ve ilgilendirmektedir. İşte bu nedenle, polislik mesleği toplumdaki hemen hemen her meslekten çok daha önemlidir. Onun en iyi olması, istisnasız toplumdaki her vatandaşın ortak yararınıdır.

Bu kısa açıklamadan sonra şimdi de polisliğin dününe, yani ortaya çıkışına ilişkin genel bir özet verilecektir:

2. Polisliğin Dünü

Her ne kadar literatürde polislik, 18 ve 19. Yüzyıllarda özellikle Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere'de modern polisliğin ortaya çıkışı ile başlatılsa da polislik; insan türünün sosyal

* Bu metnin son halini almasında değerli eleştirileri ile katkıda bulunan meslektaşım Doç. Dr. İbrahim Cerrah'a teşekkür ederim.

** Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi.

varlıklar olarak bir arada yaşamaya başladıkları andan itibaren bir iş olarak kendini yaşatır kılmıştır. Çünkü, psiko-sosyal bir varlık olarak insan türü, bir arada yaşamak durumundadır. Buna karşın, bireysel ve topluluk olarak çıkarları çatışan yaratıklardır. Her birey kendi çıkarını maksimize etme güdüsü, dürtüsü ve istemine sahip olduğu için güçlü her zaman zayıfı ezmiş ya da onu ve haklarını göz ardı etmeye çalışmıştır.

Bir aradalığı olanaklı kılmak için doğal olarak ilk başlarda bir takım sözlü ve daha sonra yazılı kurallar oluşturulmuştur. Yani bir arada yaşarken, yapılması gerekenlerle yapılmaması gerekenler belirginleştirilmiş ve sosyalleşme süreci ile de yeni kuşağa aktarılmıştır. Dolayısıyla topluluk üyelerinin bu kurallarla olan ilişkileri, tarihsel süreç içinde farklı statüdeki kişilerce denetlenir olmuştur. Bu kişiler kimi zaman Kabile Şefi, kimi zaman Kabile Büyüğü, Din Adamı ya da Kabile Öğretmeni, Monkalun denen arabulucular veya Kabilenin En Yaşlısı olmuştur (Geniş bilgi için bkz. Çağlar, 1994, 1999).

Daha çok sözel kurallara/geleneklere-törelere dayanan bu süreç, polisliğin ilkel dönemdeki ilk uygulamaları olarak kabul edilebilir; ki bu dönemdeki polisliği İnförmel Polislik¹ olarak tanımlamak olanaklıdır.

Zamanla toplulukların kalabalıklaşması ve toplumsal yaşamın karmaşıklaşması doğal olarak bu ilkel oluşumların evrimleşerek daha kurumsal niteliğe bürünmesine yol açmıştır. Bunda, özellikle sanayileşme süreci sonunda kırdan kentlere akan aşırı nüfusun bir arada, olanaklı olduğu kadar sorunsuz yaşamlarını sağlama gereksinimi önemli bir rol oynamıştır. Zaten “toplum sözleşmesi” ya da “anayasal metinler” gibi oluşumlar da bu sürecin bir gerekliliği olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, özellikle kentlerdeki yaşamın kontrol edilebilirliği ciddi anlamda sorun olmaya başlayınca, polis teşkilatları da ana kurumlar olarak şekillenmeye başlamıştır. Özellikle sanayileşmiş olan kentlerde, vahşi kapitalizmin yarattığı toplumsal eşitsizlikler, daha çok işçi sınıfı ile üretim araçları sahipleri nezdinde önemli toplumsal sorunlar yaşatmıştır. İlk başlarda, özellikle kentli olmayan, yani kırsal kökenli insanlardan polislik hizmetini yürütecek kişiler istihdam edilerek (Çağlar, 1994), polis teşkilatları vücuda getirilmiştir. Daha sonra bu teşkilatlar, polisliği profesyonel bir meslek haline getirmiş ve evrimleşerek günümüz modern polis teşkilatları halini almıştır. Batılı ülkelerdeki bu oluşumlar doğal olarak, Osmanlı İmparatorluğu’na da yansımış ve polislik hizmetlerinin karşılanması amacıyla, 10 Nisan 1845 yılında bugünkü modern Türk Polis Teşkilatı’nın temelleri atılmıştır. Teşkilat, o günden günümüze kıyafetten, bilgi-mekanik donanıma, personel alımından eğitim biçim ve kalitesine kadar hemen hemen her konuda büyük gelişme ve değişimler yaşamıştır.

Buradan günümüz modern polisliğine geçecek olursak, şunları söylemek olanaklıdır:

3. Günümüz Modern Polisliğin Oluşumu

Modern devletin düzenli ve tanımlanmış bir birimi olarak modern polis, göreceli olarak yeni bir oluşumdur. 1763 yılında polis, Adam Smith tarafından “hukuk biliminin ikinci genel bölümü” (aktaran Reiner, 1988:141) olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte Batı dünyasında 19. Yüzyıl başlarında, sosyo-ekonomik ve siyasal koşullarda meydana gelen değişim ve gelişmeler, ülkeleri, kanun uygulama (law enforcement) sistemleri konusunda yeniden yapılandırmaya zorladı.

Bugünkü hali ile bilinen modern polis, 19. Yüzyıl ikinci çeyreğinde İngiliz toplumunun bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır (Bittner, 1980:15). Bu dönemdeki İngiliz toplumu, çağdaşlarına

¹ Polis ve polisliğin ortaya çıkışına ilişkin detaylı açıklama ve bilgiler için bkz. Çağlar, (1994; 1999).

oranla özellikle kentleşme ve sanayileşme açısından daha ileri düzeyde olan bir toplumdur. Farklı politik örgütlenmeler ve farklı gelenekler tarafından değişikliklere uğratılmış olmakla birlikte bu İngiliz modeli her yerde benimsendi (Mawby, 1990; 1991). Buna rağmen değişik toplumlarda modern polisin oluşturulması yol ve biçimlerinde önemli farklılıklar olmuştur. Modern polisin oluşturulmasına yol açan tarihsel gereklilikleri formüle etmek her ne kadar belirli riskler taşısa da sanayileşme sürecinde meydana gelen sosyal, ekonomik ve siyasal koşullardaki değişim ve gelişmelerin katkısı hiç bir şekilde yadsınamaz.

Modern polis örgütsel olarak oluşturulmadan önce polis daha çok gece bekçisi olarak hizmet veriyordu. Toplumsal yapılarda meydana gelen hızlı değişimler, polise yeni baskı ve talepler yöneltti. Diğer bir deyişle, sosyal, ekonomik ve siyasal yapılardaki değişimler, gelişmeler polise, sokaklardaki gaz lambalarını yakmak, kayıp çocukları bulmak, hırsızları yakalamak vb. gibi başka görevlerin de yüklenmesine yol açtı (Richardson, 1989:433-439). Zaman içerisinde bu görevlerin pek çoğu belediyeler, sivil toplum kuruluşları gibi yerel nitelikli başka örgüt ve kurumlara aktarıldı. Örneğin, "19. Yüzyıl'dan önce İngiltere'de oluşmuş bir polis yoktu" (Bowles, 1966:15). Başka bir ifadeyle, kanun ve düzeni korumak ve uygulamakla yükümlü tam zamanlı, eğitilmiş ve yaptığı iş için ücret alan bir polis yoktu. Polisin görevleri, devletin diğer birimlerince, özellikle ordu ve yerel gönüllü birimlerce yerine getiriliyordu (1966:15). Bununla birlikte 1820'lere gelindiğinde, özellikle endüstrinin geliştiği kentlerdeki işçi sınıfının hızlı büyümesi, devletin korumakta olduğu mülkiyet ve devletin sahip olduğu otoriteye karşı meydan okumalar, mevcut durumu idare edilemez bir biçime soktu (1966:15). Bütün bu oluşum, değişim ve gelişmelerin sonucu olarak modern polis ortaya çıktı.

3.1. Modern Polisin Ortaya Çıkışına İlişkin Yaklaşımlar

Polise ilişkin tarihsel araştırmalar hem nitel ve hem de nicel olarak son bir kaç on yılda oldukça artış gösterdi. Bu çalışmalar değerlendirildiğinde, polis sistemlerinin ortaya çıkışlarının çok karmaşık olması dolayısıyla dünya ölçeğinde ilgili teorileri sınıflandırmak zor olsa da, genel olarak, modern polisin ortaya çıkışına ilişkin bir kaç farklı yaklaşımdan bahsetmek olanaklıdır. Diğer bir deyişle, polis tarihini inceleyen veya şu sorulara yanıt verebilecek olan dört kuramsal çerçeveden söz edilebilir: Neden eski (ilk) polis sistemleri yetersiz kaldı? Ne tür sorunlar oluştu ki yeni bir polisin oluşturulmasına gereksinim duyuldu? Yeni polisin karakteristiklerini ne belirledi?

Modern polisin, özellikle de kent polisinin ortaya çıkış ve yükselişine ilişkin açıklamalardan bir tanesi şudur: Suç sayısı ve düzeyi daha önce hiç görülmemiş bir biçimde arttı; mevcut sistem, kentleşme ve endüstrileşme baskılarına uyum sağlamakta ve yeni oluşumlara yanıt vermekte yetersiz kaldı ve sonuçta çöktü (Conley, 1989:439-446). Kentleşme, kendi beraberinde daha açık, kesin formel düzenlemelere gereksinimi artırdı. Çünkü şehirler, orada yaşayan insanların birbirlerinin haklarını ihlal etmesine imkan veren fırsatlarla doluydu ve insanların bundan kaçınmalarına yol açacak hemen hemen hiç bir şey yoktu. Endüstrileşme, büyük sayıda insanın yaşamsal açıdan tıkanmasına; kentleşme ise bu insanlar arasında sosyal mesafelerin oluşmasına yol açtı (Bittner, 1980:122). Şehirler gittikçe daha da büyüyor ve nüfus yoğunluğu ise buna paralel olarak artıyordu. "Pek çok kişi suç ve düzensizliğin başedilemeyecek tehlikeli düzeylere ulaştığı inancındaydı" (Weiner, 1981:70). Koşullar bu duruma erişmişken yarı-zamanlı gece bekçiliği (night-watch) sisteminin çok yetersiz kaldığı aşıkardı. "Bu yüzden bazı şehirler, - 1833'te Philadelphia, 1838'de Boston ve 1844'de ise New York - gündüz izleme (day-watch) sistemini de kurdular" (1981:70). Londra Metropolitan Polisi, büyük şehirler tarafından benimsenen yeni bir polislik modeli olarak işlev gördü (Monkkonen, 1981:55). Zaman içerisinde bu yeni polislik modeli, küçük şehirler henüz büyük şehirlerin sahip oldukları ve yaşadıkları sorunlara sahip olmamak ve yaşamamakla birlikte, büyük şehirlerden küçük şehirlere doğru bir

yayıma gösterdi. Başka bir deyişle küçük şehirler de, ileride bu tür problemlerle karşılaşabileceklerini düşünerek bu yeni modeli kendi bünyelerinde uygulamaya koydular.

İkinci bir kuramsal yaklaşımın tezi ise şu şekilde verilebilir: 19. Yüzyıl'ın başlarında meydana gelen isyanlar, nüfusta bir endişe ve korku yarattı ve bu isyanları bastırabilecek alternatif yollar araştırıldı (geniş bilgi için bkz. Conley, 1989:441). Bu dönemde meydana gelen çatışma ve isyanlar eyalet-devlet polis kuvvetlerinin oluşturulmasına neden olmuştur. Örneğin, ilk eyalet polisi, the Texas Rangers, Meksika sınırında devriye görevini yapmak için 1835 yılında A.B.D.'nde oluşturuldu (Çağlar, 1994; Wroblewski and Hess, 2000). 1905 yılında ise Pennsylvania, kömür ve demir işçilerinin grevleri ile mücadele etmek için bir eyalet polisi oluşturdu (Weiner, 1981:70-72). Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra eyalet polisi, özellikle grevlerle başa çıkmak, artan otomobil trafiğini düzenlemek ve daha önceki sistemin yetersiz kaldığı kırsal bölgelerdeki polislik hizmetlerinde bir denge sağlamak amacıyla yaygın bir şekilde benimsendi ve faaliyete geçirildi (1981:72).

Modern polisin ortaya çıkışına ilişkin üçüncü bir yaklaşım ise şu şekildedir: "Seçkinler, giderek sayıları artan ve kendilerine tehdit oluşturan yoksul göçmenlerden korktular" (Conley, 1989:441). Bu korku, daha çok kendilerinin sosyal düzen ve değerleri ile mülkiyetlerine bir zarar gelebileceği şeklindeydi. Bu dönemdeki elitlerin korkularına yol açan bir diğer neden ise kentsel sosyal düzenin kontrolünün kaybolması tehlikesi idi (1989:441). Diğer bir deyişle bu yaklaşıma göre seçkinler, potansiyel olarak tehlikeli olan sınıfları kontrol altına almak için modern bir polis tesis ettiler. Bu çerçevede iki farklı yorumdan söz etmek olanaklıdır: İlki, polisin "bir sosyal kontrol fonksiyonu"na sahip olduğunu iddia ederken; Marksist bir yaklaşım olan ikincisi ise polisin "bir sınıf kontrol fonksiyonu"nu yerine getirdiğini savunur (bkz. Harring, 1983).

Dördüncü ve son, muhtemelen de en yeni olan yaklaşıma göre ise "polis, şehir yönetiminin değişen talepleri karşılamak için kurduğu kentsel idari birimlerden sadece bir tanesidir ..." (Conley, 1989:441). Diğer bir deyişle şehir yönetimi, sağlık, yangın, kanalizasyon ve suçlularla uğraşmak gibi pek çok hizmeti sağlama ve yerine getirme durumunda kaldı. Nüfusun artışına paralel olarak ilgili birimlerdeki bürokratikleşme oranı da arttı. Bu durum, teknolojik, sosyal, ekonomik ve siyasal gelişme ve değişmelerdeki hızlı artışın sonucu olarak polisin hizmet verdiği alanda iki kat daha fazla görüldü (bkz. Plumridge, 1981:175). Kentlerde ortaya çıkan sorunları çözmek ve hizmetleri sağlamak için bürokratik örgütlerin kurulmasına gereksinim duyuldu ve bu örgütler kuruldu. İşte üniformalı şehir polis de bu idari birimler çerçevesinde ortaya çıktı.

Bu yaklaşımlara ek olarak Bittner (1980:15)'a göre modern polisin kurulması dönemine ilişkin en önemli gerçek şudur: Polis, sırasıyla oluşturulan modern hükümet yönetim yapısının temel binalarından sonuncusudur. 17. ve 18. Yüzyıl'daki mutlak monarşiler, kendilerine vatandaşları sürekli bir gözetim altında tutma imkanı verecek bu tür birimleri kurmak için fazlasıyla nedenlere sahiptiler. Ancak bu tür birimler geliştirmediler, eskilerden miras, geleneksel suç kontrol metotlarına güvendiler ve şartlara bağlı olarak davranışlara değişen anlamlar vererek barışı koruma sorununu hallettiler.

Yeni polisin biçimlenmesinde kamunun suç, isyanlar ve düzene ilgisi önemli bir rol oynamış olmasına karşın, bu konular, polisin kurulmasına ilişkin tartışmaları yanıtlayacak durumda değildir. Başka bir ifadeyle, modern polisin ortaya çıkışına ortam sağlayan ve hız veren problemler açısından aşıkardır ki, suçun kontrol edilemez durumda oluşu veya kamu düzeninin bozulmuşluğunun çok yüksek noktalara eriştiği biçimindeki o dönem savunulan argümanlar tamamen abartılmıştır. Belki kabul edilebilecek en iyi varsayım, meydana gelen koşulların kent seçkinleri tarafından kabul edilemez olarak görülmesidir. Bazı durumlarda suç veya sokak şiddeti bir problem olarak tanımlanıyor; siyasi aktivistler tarafından yapılan sokak protesto ve

gösterilerine işaret ediliyor; daha da ziyadesi kentlerin büyümesi ile, göçler sonucu daha heterojen bir duruma gelen nüfusun yarattığı tehdit ve tehlikeler bağlantılandırılıyor. Bütün bu konular, pek çok olayda çabuklaştırıcı etken olarak rol oynamış olabilirler. Fakat yalnız başına, üniformalı modern polisin ortaya çıkışının, kurulmasının ön koşulu değildir. Örneğin, "19. Yüzyıl'ın sonları boyunca pek çok şehir, üniformalı polis örgütleri kurmuş olmasına rağmen bu tür sosyal problemlere sahip değildi" (Conley, 1989:441).

Sonuç olarak, yukarıda bahsedilen yaklaşımların her birinin açıklamalarının yalnız başına, üniformalı modern polisin ortaya çıkışına ilişkin tarihsel kanıt ve verileri sağlamamış olduklarını söylemek olanaklıdır. Kısacası, modern polisin ortaya çıkışını sağlamış olan tek bir neden yoktur. Aksine, yukarıda anılan bütün nedenler, günümüz polisinin ortaya çıkışında şu ya da bu biçimde rol oynamıştır. Dolayısıyla modern polislik sistem olarak, değişik toplumlarda değişik zaman dilimlerinde ortaya çıkmıştır. Pek çok ülke birbirini etkilemiş ve birbirine model oluşturmıştır. Örneğin A.B.D., 'topluluk-temelli polislik' (community-based policing) uygulamalarını Britanya, Hollanda, Fransa ve diğer Avrupa ülkelerinden almıştır (Mawby, 1990:10). Bununla birlikte şunu da söylemekte yarar vardır: Herhangi bir ülkede uygulamada bulunan bir polislik sistemi tüm öğeleri ile bir başka ülke tarafından aynen alınmamıştır. Çünkü her toplumsal yapı kendine özgü farklı kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal değerlere sahiptir. Dolayısıyla bir sistemi aynen benimsemek, uygulamada güçlükler çıkarır. Buna rağmen günümüz ülkelerinde mevcudiyetini koruyan yeni, modern polisliğin şu temel-ortak özelliklerinin olduğunu söylemek olanaklıdır: Yasal(kamusal)dırlar, profesyonel anlamda örgütlenmişlerdir ve mesleki alanda uzmanlaşmışlardır.

Eğer ilkel ve modern polislik arasında, yasallıkları, yapıları ve fonksiyonları açısından bir karşılaştırma yapılacak olursa şunlar söylenebilir: İlkel polislikte, yönetim dışı bir polislik rolü daha yaygındır. Polis veya polislik olarak nitelendirilebilecek oluşumlar daha çok topluluk kökenli ve topluluk düzeyinde oluşumlardır. Sınırlandırılmış, belirlenmiş bir yasallıkları yoktur. Polislik sistemlerinin yapıları daha az formeldi ve kurallarla belirlenmişti. İşlevsel olarak bir uzmanlaşma eksikliği vardı. Toplulukta yerine getirilen polislik hizmeti, ilgili kişi(ler)nin mesleki sorumluluklarının sadece bir yönünü oluşturmaktaydı. Gereksinildiğinde devreye sokulan bir polislik sistemi uygulanıyordu. Kısacası, bu alanla görevli, yarı veya tam zamanlı çalışan, yaptığı iş karşılığı belirli bir ücret alan, yetkisi ile beraber sorumluluk ta taşıyan, işini bir ofiste sürdüren bir oluşumdan bahsetmek olanaklı değildir.

Modern poliste ise yasallık, kamusal bir özelliğe sahiptir. Günümüzde yerel, özel, gönüllü veya informal biçimleri olmasına karşılık modern polis gücü genel olarak ulusal düzeyde bir hak, yetki ve sorumluluğa sahiptir. Yapısal olarak iş tanımı, görev ve yetkileri yasalarla açıkça ve önceden belirlenmiştir. Örgütlü bir birim olarak kendini var kılmıştır. Örgüt yapısı biçimi değişmekle birlikte, genişçe bir örgütsel yapıya sahiptir. Modern polis teşkilatları, merkezileşmiş, uzmanlaşmış, rütbe ve otorite yapıları sınıflara bölünmüş ve kuvvet kullanmanın kabul edilebilir düzeyinin kanun ve iç tüzüklerle belirlenmiş olduğu örgütlerdir. Fonksiyon olarak, modern polis hem içsel ve hem de dışsal alanlarda uzmanlaşma özelliğine sahiptir. Gerçi alan ve düzeyi önemli ölçüde değişmekle birlikte uzmanlaşma, modern polis sistemlerinin en temel özelliklerinden bir tanesidir. Polis memurlarının yasa gereği, diğer mesleklerin özel alanlarına girmeyen 'kanunların uygulanması' (law enforcement) alanında çalışmaları beklenir. Teşkilat olarak yönetsel faaliyetlerle daha az uğraşırken, suç ve suçluluğun değişik boyutları üzerinde daha fazla uzmanlaşmıştır. Bununla birlikte günümüzdeki uygulamalarda, polisten suçları kontrol altına alma ve 'kuvvet' (force) kullanma talebinden ziyade 'hizmet' (service) talebinde bulunduğu söylenebilir (Geniş bilgi için bkz. Punch, 1979:103-117; Bittner, 1980:14; Cerrah ve Semiz, 2001a; Cerrah ve Eryılmaz, 2001b).

Günümüz modern polisin uğraşmakla yükümlü olduğu ve mesleki alanına giren görevleri şu şekilde sınıflamak olanaklıdır²:

1. **Çalışma yaşamına ilişkin görevler:** Endüstriyel kavga, grev, lokavt, gösteri ve karşı gösteriler, vb.
2. **Sosyo-politik düzenle ilgili görevler:** Terörizm, anarşizm, kundaklama, bombalama, politik suikast ve adam kaçırmaya vb. gibi suçlar, siyasal sistem, devlet veya toplumsal barışın devamına karşı yapılan gösteri ve protestolar vb.
3. **Ekonomik yapı ve mülkiyet ile ilgili görevler:** Vergi suçları, kaçakçılık, kumar, hırsızlık, soygun, gasp, işgal vb.
4. **Birey kaynaklı görevler:** Öldürme, kaçırmaya, bıçaklama, saldırı, tecavüz, taciz-cinsel taciz, çocukları kötüye kullanma, ayrımcılık, ahlaksızlık vb.
5. **Sosyal faaliyet ve eğlenceler kaynaklı görevler:** Spor maç ve aktiviteleri, kutlama ve diskotek türü eğlence yerlerinde meydana gelen kavga ve olaylar vb.
6. **Yakalama, alıkoyma, sorgulama ve kovuşturma (yargılama) ile ilgili görevler:** Kanunları ihlal edenleri ve kaçakları yakalamak, sanıkların sorgulamasını tamamlamak, ilgili kanıtları toplamak, rapor ve tutanakları hazırlamak, sanıkları mahkemeye sevk etmek vb.
7. **Önleme ile ilgili görevler:** Olası suç, asayiş ve düzen bozulmalarını, trafik kazalarını önleme, ahlaki çöküntüye sebep verecek fahişelik, kadın ticareti gibi olayları önleme vb.
8. **Diğer görevler:** Bunlar, polisin suç ve suçlu ile ilgili görevlerinden ziyade hizmet yönü ağırlıklı olan görevleridir. Örneğin, trafiğin kontrol ve akışkanlığını sağlamak, ilgili kamu hizmetlerini sağlamak, kalabalıkları kontrol etmek, ilgili yerleri (eğlence vb.) denetlemek, kavgaları ayırma ve arabuluculuk, acil ilkyardım, kayıp kişi ve çocukları bulmak, sarhoş kişi ve sürücülerini evlerine ulaştırmak, törensel görevler vb.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, günümüz modern polisin, ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, oldukça geniş bir alanda görev ve sorumluluklara sahip olduğunu söylemek olanaklıdır. Bu görevlerin konu ve sınırları, her ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yapıları ile çok yakından ilgilidir. Her ne kadar görev niteliği gereği zaman zaman bireysel antipatilerle karşılaşılsa da polis teşkilatı olarak, insanlar toplu halde bir arada yaşadıkları süreçte var olacaktır. Çünkü, daha önce de belirtildiği üzere, sınırlı kaynaklarla sınırsız gereksinimlerin mevcudiyetinde, bir arada yaşamak durumunda olan insanlar arasında kaçınılmaz olarak çıkar çatışmaları yaşanır. İşte bu çıkar çatışmaları, bölüşüm, paylaşım, özel mülkiyet ve kişisel haklar gibi sorunları ortaya çıkardığı için, toplumsal huzur ve barışın sağlanması için insanların iradelerini devrettikleri, devlet dediğimiz bir yapı oluşturulur. Her devletin ise özellikle güvenlik alanında iki temel kurumu vardır. Bunlardan ilki öncelikle dış güvenlikten sorumlu ordu, diğeri ise öncelikle iç güvenlikten sorumlu polistir. Kısacası, devlet ya da benzeri otorite uygulayan bir birim olduğu sürece, bu birimin iç güvenlikle ilgili olarak koyduğu kuralların uygulanırlığını denetleyen bir kuruma gereksinim olacaktır. Ki bu kurum polistir. Önemli olan, bu teşkilatın keyfî uygulama ve yetki kullanımlarına maruz kalmaması ve mesleki uygulama olarak kanunların kendilerine verdiği hak, yetki ve görevlere, olanaklı olduğu kadar, sadık kalarak birey, grup ve toplum olarak tüm fertlerin ortak çıkarları doğrultusunda bir hizmette bulunmasıdır.

Buraya kadar verilen genel bilgiler, polisliğin dünyadaki genel tarihini-gelişimini açıklamaya yöneliktir. Şimdi de, Türkiye'deki polisliğe yer verilecektir: Her ne kadar yeni bir ulus devlet olarak ülkemiz, bir milletler topluluğu olan Osmanlı'dan farklı bir ruh ve bilinç ile kurulmuş olsa da; bazı yapılar Osmanlı'dan Cumhuriyet'e, neredeyse aynen aktarılmıştır. Sadece isimleri

² Modern polisin uğraşmakla yükümlü kıldığı problemlerin farklı tanımlamaları için bkz. Bittner, 1975; Johnson, 1978; Regoli and Poole, 1980; Folley, 1989; Morgan, 1990; Cotterrell, 1992.

değiştirilmiştir. Eldeki bulgular, kamu-devlet görevlilerinin (memurların) %90'ını civarı bir oranın Osmanlı'dan Cumhuriyet'e devrolduğunu göstermektedir. İsimlerde bile çok büyük farklılıklara gidilmemiştir. Örneğin, katip 'özel kalem müdürü', odacı 'odacı-müstahdem', Kapı Kulu ise 'emir eri' olmuştur.

Kuşkusuz bu, o dönemin koşullarının bir ürünüydü. Çünkü, Anadolu insanı arasında okur-yazarlık oranı çok düşüktü. Dolayısıyla polis teşkilatı da bu zeminde, yeni Cumhuriyetin yeni bir kurumu olarak göreve başladı. Ancak teşkilat olarak kökenleri Osmanlı'ya dayanmaktaydı. O günden bu güne Türk Polis Teşkilatı, personelden eğitim birimlerine kadar çok büyük ve önemli evrimleşme, değişme ve gelişmeler kaydetmiştir. Örneğin, 3, 6 ve daha sonra 9 aylık olan polis okullarındaki eğitim 2 yıla ve meslek yüksek okulları düzeyine; Polis Akademisi ise, üniversite düzeyine çıkarılmıştır. Bununla birlikte, gelişmelere paralel olarak teşkilat sürekli hizmet içi eğitimler düzenlemekte ve personelinin mesleki kalitesini artırmaya çalışmaktadır. Kısacası, bir anlamda, sıfır noktasından bugün uluslararası misyonlarda (örneğin, Doğu Timur, Bosna, Kosova, Makedonya ve şimdi de Liberya'da) hem eğitmenlik ve hem de güvenlik hizmeti veren uluslararası saygınlık ve güvenilirliği olan bir teşkilat konumuna gelmiştir. Bu, gerçekten azımsanmayacak, çok önemli bir gelişmedir. Özellikle 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren teşkilat bünyesinde yeni, beyni dünyayı takip eden genç, dinamik, sorgulayan, araştıran ve polislik alanında yeni modellere kafa yoran bir kadro oluşmaya başlamıştır. Bütün bunlardan hareketle, teşkilatın geleceğine yönelik büyük iyimserlikler taşımak olanaklıdır.

Günümüz verilerinden hareketle, gerçekten de Türk Polis Teşkilatı'nın, uluslararası alanda rüştiünü ispat etmiş ve kendini kabul ettirmiş olduğunu söylemek olanaklıdır. Ancak, bununla yetinilmeli midir? Tabi ki hayır. Çünkü ülke olarak temel hedefimiz, ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün işaret ettiği çağdaş uygarlığın ilerisine geçmektir. Bu şu demektir: Teşkilat olarak ne kadar iyi konumda olursak olalım, onunla yetinmeyip daha iyi durumda olmak için çalışmalarımızı sürdürmek zorundayız.

Türk Polis Teşkilatı'nda, bu sözü edilen temel hedefe varmak için problemler yok mudur? Ne yazık ki var: Aslında olması da kaçınılmaz. Çünkü bu teşkilat 200 bin nüfusa sahip ve 70 milyonluk bir ülkeye-topluma polislik hizmeti sunmaktadır. Bununla birlikte, başka bir cepheden bakılacak olursa, 1960'ların "bekçi-polis amcası", günümüzde annenin çocuğuna, "bak yaramazlık yaparsan seni polise veririm"e dönüşmüş bulunmaktadır. Bununla birlikte, görsel ve yazılı basında çok sıklıkla kural-kanun ihlal eden ve/veya cinnet geçirdiği söylenen polislik vakalarıyla karşılaşmaktayız. Demek ki bir yerlerde yanlışlıklar söz konusudur ve/veya bir yerlerde bazı problemler bulunmaktadır.

Bilinen bir gerçektir ki, bir toplumsal olay, olgu, durum tek bir neden-sonuç faktörü ile açıklanamaz. Oluşumunda pek çok faktör, farklı derecelerde etkide bulunabilmekte ve ona göre de farklı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Buradan hareketle Türk Polisi analiz edildiğinde belli başlı bazı noktalar üzerinde durmak olanaklıdır. Bunların önemli olanları şu şekilde verilebilir:

1. **Mesleğe alınma: Kriterler, sınavlar ve toplumsal temsiliyet:** Mevcut veriler, son üç yılda 39. 608 polisin kural/kanun ihlal ettiği için disiplin soruşturması geçirdiğini, çeşitli cezalar aldıklarını ve bunlardan 942'sinin ise meslekten atıldığını göstermektedir. Yine aynı şekilde, 2001 yılında 18. 643, 2002 yılında ise 13. 806 polis disiplin cezası almıştır. Ayrıca özellikle İstanbul başta olmak üzere cinnet geçiren, rehine alma vb. işlemlere bulaşan polislere sıklıkla rastlamaktayız. Bütün bunlar, mesleğe uygun elemanlar almakta bir takım yanlışlıklar yapıyor olduğunun göstergesidir. Eğer mesleğe uygun insanlar alındığı söylenirse, o zaman uygulana polislik sisteminde bir problem olduğu gerçeği ile karşı karşıyayız demektir. Diğer bir deyişle, öyle bir polislik sistemimiz var ki uygun insanları bir süre sonra uygun olmayan insanlar

konumuna sokmaktadır. Dolayısıyla, her iki durumda da bir problemle karşı karşıyayız demektir. Ancak mevcut durum, polislik sisteminden ziyade mesleğe eleman alımında problemler olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Her şeyden önce, ne tür bir polise gereksinimiz olduğuna dair bilimsel araştırmalarla tespit edilmiş geçerli kriterlerimiz mevcut değildir. Diğer taraftan, sınav komisyonunu oluşturan kişilerin çoğunlukla polis mesleğinden oluşması, yani psikolog, sosyolog, tıp doktoru ve psikiyatrist gibi uygun kişinin seçiminde çok önemli katkılarda bulunabilecek meslek elemanlarına yer verilmemesi eleman seçimini olumsuz olarak etkilemektedir. Ayrıca, bu güne kadar yapılmış olan, özellikle rütbesiz polis memuru adayı seçimlerindeki mülakatlarda, aday başına ortalama 30-45 saniye dolayında bir zaman dilimi içinde o kişinin polislik mesleği için uygun olup olmadığına karar verilmekteydi. Bu zorunluluğun yüksek sayıdaki başvurudan –yılda ortalama 30. 000 kişi- kaynaklandığı ileri sürülmekteydi. Ancak polislik mesleği, yapılan işin doğası gereği, duygularını kontrol altına alabilen, çabuk sinirlenmeyen, dar kalıplara sıkışmış ve önyargılarının tutsağı olmayan, tolerans sahibi elemanlara sahip olmak zorundadır. Zira, kanunların uygulanmasının denetlenmesinden sorumlu olan polis, yaşamın her alanında her tür olumsuz, iç karartıcı, yapma/etme, yasak vb.lerle karşı karşıya kalmaktadır. Her gün onlarca hatta yüzlerce normal dışı davranış ve kişilerle muhatap olmaktadır. Bu nedenle bu mesleği yürütecek olan kişilerin bireysel kişilik özellikleri büyük bir önem arz etmektedir. Gerek sınav komisyonunu oluşturanların nitelikleri/uzmanlıkları ve gerekse de aday başına düşen mülakat zamanının yeterli olması, mesleğe eleman seçiminde son derece önemlidir. Dolayısıyla, mesleğe eleman alma sistemi mercek altına alınmalı ve işe en uygun kişiyi nasıl belirleyeceğimizi bilimsel olarak tespit etmeli ve uygulamalıyız.

Bununla birlikte, mesleğe alınmada toplumsal temsiliyet göz ardı edilmemelidir. Örneğin, toplumun farklı özelliklere sahip kesimlerinin de polis teşkilatında yer alması, hem vatandaşlarımızın kucaklanmış, her hangi bir ayrımcılığa tabi tutulmamış olduklarının kendilerine hissettirilmiş olması ve hem de ulusal birlik ve bütünlüğümüz açısından büyük önem arz etmektedir. Çünkü ulus devletin ulusal kimlik bilincini yaratma görevi ilk elde devlet memurlarına verilmiştir. “Devlet Baba” deyiminin esprisi de burada yatmaktadır. Ulus devlet, tüm vatandaşlarını kucaklayan ve onları alt kimliklerin dar çerçevesinden kurtarıp vatandaşlık bilinci aşılayarak ulus olma sürecini tamamlamayı amaçlamıştır. Hatta bu amaçtan hareketle, çeşitli nedenlerle sistemin dışına çıkmış olanlar varsa bile yeniden sisteme-topluma dahil etmek gerekir. Dolayısıyla, her hangi bir önyargı ile kamu görevlerinin tüm toplumsal tabakalara, kesimlere yaydırılmaması önemli sakıncalar yaşatacaktır. Unutulmamalıdır ki anayasamız kanun önünde tüm vatandaşlarını eşit olarak kabul ettiği gibi, modern ceza hukuku açısından, ‘aksi ispat edilinceye kadar herkes suçsuzdur’ ilkesi de tüm demokratik sistemlerce uygulanmakta olan bir ilkedir. Her hangi bir nedenle dışlandığını düşünen vatandaş, kaçınılmaz olarak ülkemiz aleyhine çalışan kişi, örgüt ve ülkeler için kolay bir yem olacaktır. Bu anlayışın bir sonucudur ki, bu gün İngiltere’de Türklerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde Türk kökenli, siyahların yaşadıkları mahallelerde ise siyah polisler görev yapmaktadır. Bu durum Pakistan, Hindistan ve benzeri topluluklar için de geçerlidir. Kısacası, teşkilatta toplumsal temsiliyet, iyi bir polislik için olmazsa olmaz bir önemdedir.

Polis teşkilatına, eleman alımında problem yaratan bir diğer konu ise son dönemlere kadar uygulanmakta olan bakan, müsteşar ve genel müdüre her polis okulu için kanunen tanınmış olan kontenjandı. Diğer bir deyişle, yakın zamana kadar her polis okulu için İçişleri Bakanı’nın üç, Müsteşarın iki ve Emniyet Genel Müdürü’nün iki kişilik kontenjanı bulunmaktaydı. Bunun anlamı, her koşulda giriş sınavını kazanamayacak ve mesleğe alınamayacak konumda olan kişilerin bu kontenjanlar vasıtasıyla teşkilata polis adayı olarak giriyor olmasıydı. Bir de buna üst düzey emniyet mensuplarının yakınları ve onların referanslarına girenler eklenecek olursa mesleğe alınan vasıfsız insanların sayısı daha da artmaktaydı. Ülkemizde toplam 25 polis okulu

olduğu göz önüne alındığında, her yıl sadece kontenjan kanalıyla 175 kişi bu ayrıcalıktan istifade etmekteydi, ki bu kişiler hali hazırda teşkilatta polis olarak çalışmaktadırlar. Ayrıca referans ve tavsiye ile alınanlarla bu sayının daha da yüksek olduğu iddia edilebilir. Bu durum, hem uygun olmayanın polis olmasına yol açarken, hem de hakkıyla sınavı kazanmış adaylar arasında sisteme ve dolayısıyla teşkilat ve devlete olan güven ve inançları zedeleyecek ve 'arkası olan bu ülkede hak etmezse de her yere girebilir' gibi olumsuz bir kanaatin oluşmasına neden olacaktır. Polislik mesleğine zarar veren bu durum doğal olarak, anayasal vatandaşlık ve kanun önünde eşitlik ilkeleri ile de çelişmekteydi. Bu ayrıcalığın kaldırılmış olması, polisliğimizin geleceği açısından son derece olumlu olmuştur denebilir.

Buna benzer bir ayrıcalık ve uygulama, şehit çocuklarına da tanınmıştır. Her ne kadar, ülkemiz için canlarını vermiş olan devlet memuru (çoğunlukla polis) vatandaşlarımıza sahip çıkmak gibi kutsal bir amaç taşısa da ülke polisliği açısından olumsuzlukların yaşanması kaçınılmazdır. Öncelikle, çocukluğundan itibaren babasızlığı iliklerine kadar yaşamış olan bir çocuk, yarın kendisine yetki verildiğinde, babasının ölümünden sorumlu tuttuğu kişi ya da kesimlere karşı ne kadar objektif bir polislik uygulayabilir? Ayrıca bu durum, yine vatandaşlar arasında anayasal eşitlik açısından da problemler yaratmaktadır. Bu açıklama, asla devlet ya da teşkilat kendi şehidine sahip çıkmasını anlamı taşımamaktadır. Bir devletin kendi şehitlerine, gazilerine ve onların çocuklarına sahip çıkması kadar doğal bir şey olamaz. Ancak, uygun olup olmadığı ikinci plana atılarak, hele polislik mesleği gibi son derece önemli bir meslekte istihdam edilmeleri, yukarıda ifade edilen gerekçeden dolayı, doğru bir çözüm değildir. Bunun yerine, şehidin eşine ömür boyu, çocuklarına da öğrenimleri süresince kanunen belirlenmiş miktarda parasal yardım yani maaş verilmelidir. Tabi ki bunlar arasında uygun olanlar, istekleri halinde, diğer vatandaşların tabi oldukları kriterlere göre mesleğe alınabilirler. Kısacası, her ne adına olursa olsun demokratik bir toplumda kanun önünde eşitlikten taviz verilmemelidir.

Mesleğe alınmada, günümüz koşulları açısından önemini kısmen de olsa yitirmiş olan durumlardan bir diğeri de adayların boy, kilo vb. gibi kriterleridir. Bilindiği üzere aday her tür kriteri yerine getiriyor olsa da belli bir boy ya da kiloya sahip değilse polis olma şansı bulunmamaktadır. Yapılan işin niteliğine göre, örneğin toplumsal gösterileri önleme ya da dağıtma gibi işlerde fiziksel güç ve görünüm muhakkak ki gereklidir. Ancak özellikle dedektiflik gibi, ipuçlarından hareketle iz sürme, bağlantı kurma ve analiz etme gibi konularda gelişmiş bir vücuttan çok gelişmiş bir beyin ve zeka düzeyinin yüksekliği daha fazla önemlidir. Bu nedenle, polisliğin uzmanlık alanlarına göre sınıflandırılması ve her alana uygun adaylar için farklı kriterlerin uygulanmasına olanak veren bir yaklaşımın benimsenmesi gereklidir.

2. Terfi ve tayinden kaynaklanan problemler: Bu alandaki çalışmalar (Çağlar, 1994; 2001; 2003; Gültekin, 1997) bu konuda çok ciddi sıkıntılar olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Diğer bir deyişle, zaman zaman tayin ve terfilerde siyasal koşul ve bağlantılara, siyasal kayırma ve baskılara göre farklı uygulamalara rastlanıldığı; daha açık bir ifade ile, özellikle siyasilerden destekli-partizan atama ve yükseltmelerin yapılıyor olduğu belirtilmektedir. Böyle bir uygulama, öncelikle, çok az sayıda memuru mutlu ederken, buna tanık olan, yaşayan büyük çoğunluğun teşkilata inancı ve güvenini sarsar. İnanmadığınız, objektifliğine güvenmediğiniz bir iş ve teşkilatta isteseniz de verimli olamazsınız. Bununla birlikte, yukarı tırmanmak isteyen her polisin bir siyasi kişilik araması ve ona borçlu konuma gelmesi, o memurun ilgili siyasal kişiye taviz veren ve isteklerini karşılayan bir duruma gelmesine yol açacaktır, ki bu da polisi mesleki profesyonellikten uzaklaştırır. Bu nedenle, özellikle terfi ve tayinlerde, tabi ki çok üst düzey atamalar hariç, teşkilat siyasal nüfuzdan arındırılmalı ve kendi objektif iç tayin ve terfi sistemini taviz vermez ve sapılmaz bir biçimde uygulamalıdır. Bu sistemde, mesleki başarı, profesyonellik, kıdem vb. gibi objektif kriterler temel alınmalıdır. Bu nedenle her memur, neyin neye göre yapıldığından emin olursa, kendi teşkilat ve mesleğine karşı çok daha fazla bir bağlılık

ve adama duygusu geliştirecektir. Bu ise, daha tatmin olmuş mutlu bir polisin ortaya çıkmasına yol açacaktır.

Türk Polis Teşkilatı'nda terfi sistemi ile ilgili olarak mevcut olan bir diğer önemli problem de müdürlük sistemindedir. Diğer hiç bir meslek yoktur ki müdürlük makamında, 1. Sınıf, 2. Sınıf, 3. Sınıf, 4. Sınıf ve Sınıflar Üstü Müdürlük gibi tanımlama ve sınıflamalar bulunsun. 1. Sınıf müdür kadrosu sınırlı olduğu ve hali hazırda 1. Sınıf kadrosunu işgal edenlerin bir türlü emekli olmak istememeleri gibi durumlardan dolayı altta önemli yığılmalar bulunmaktadır. Gerekli hizmet yılı sayısını doldurmuş ve 1. Sınıf Emniyet Müdürü kadrosuna atanmayı hak etmiş olmasına karşın daha alt kadrolarda bekletilen personel ne yazık ki özlük hakları açısından daha alt düzeyde bir maaş vb. haklar alabilmektedir. Bu durum da bu konumda müdürlerin, siyasilere başvurmasını ve bireysel anlamda kendini kurtarma arayışlarını artırmaktadır. Dolayısıyla müdürlük sınıfları arasında gizli bir husumet ve kırgınlık kaçınılmaz olarak kendini yaşatmaktadır denebilir. Haliyle bu olumsuzlukların mesleki uygulamalara yansması da kaçınılmazdır. Sonuç ise, verimli olmayan bir polislik olacaktır.

3. Mesleki uygulaması daha fazla olan (teorik olmayan) ve uzmanlaşmaya yönelik bir eğitim: Günümüzde hangi alanda olursa olsun giderek artan bir uzmanlaşmadan söz etmek olanaklıdır. Hele hele toplumsal yaşamın her alanında faaliyet gösteren bir meslek olan polislikte, bu uzmanlaşma ve dolayısıyla staj denilen mesleki uygulamalara oldukça fazla yer verilmesi artık bir zorunluluk olmuştur. Son bir-iki yıldır uygulanan 'yüksek okul' eğitimi modeli henüz yeni olduğu için bir kenara bırakılıp bir önceki rütbesiz polis eğitimine bakıldığında uygulanmış olan eğitim modelinin hedeflenen amaca hizmet etmediğini söylemek olanaklıdır: Dokuz ay gibi bir eğitim sürecinde ilgili polis adaylarına, toplam 19 ders veriliyordu ve bunların 9 tanesi de hukuk derslerinden oluşmaktaydı. Ayrıca, belirgin bir uzmanlaşma da söz konusu değildi. Burada gerçekçi olmak gerekir. Bu eğitimin verildiği kişiler, zaten üniversite sınavlarında başarılı olamamış ve çoğunlukla da kendine uygun başka bir iş bulamamış kişilerdir. Dört yıllık eğitim veren fakültelerin, örneğin kamu yönetimi bölümlerinde verilenden daha çok sayıda hukuk dersi bu kişilere verilmeye çalışılıyordu. Aday ise, sıkı bir ezberleme ile belki ilgili dersleri geçiyor ama sokağa çıktığında ezber sonucu edinilmiş olan pek çok bilgi yok oluyor ve polis memuru kendi doğru ve yanlışları-yargıları ile mesleğini uygulamaya kalkıyor(du). Tabi ki doğal olarak meslek dışı uygulamalar söz konusu oluyor. Bu nedenle, öncelikle 'alanda nasıl bir polise gereksinimimiz var'ı çok iyi tahlil etmek zorundayız. Ondan sonra, alanlara göre uzmanlaştırma yoluna gidilmeli ve uzmanlıklar doğrultusunda bir eğitim ve öğretim programı uygulanmalıdır.

Bununla birlikte, teorik eğitimi kesinlikle göz ardı etmeden, pratik-uygulamalı eğitimin yetersizliği üzerinde de durmak gerekiyor. Çalışmalarım boyunca (Çağlar, 1994), karakollarda, ifade alma, tutanak tutma vb. gibi resmi evrak hazırlanmasında, emrindeki memurdan yardım istemek zorunda kalan komiser yardımcılara tanık olmuştum. Düşününüz, siz amirsiniz ve emrinizdeki rütbesiz polisten uygulamalı işlemlerin nasıl yapılacağını öğrenme durumunda kalabiliyorsunuz. Peki öyle bir amirin kendi personeli nezdindeki saygınlığı ve kendini kabul ettirmesi ne kadar mümkündür? Bu durum, yeni mezun komiser yardımcısının yeterli alan-uygulama bilgisine sahip olmadığını göstermektedir ve bunun da mesleki sıkıntılara yol açmakta olduğu bir gerçektir.

Buna paralel olarak, mesleki uygulamada farklı alt alanlarda hizmet veriliyor olmasına karşın, teşkilat temel eğitimden sonra kesinlikle uzmanlaşma kaynaklı bir eğitim sistemi benimsemek durumundadır. Yani artık bir polis memuru, her derde deva "aspirin polis"likten, "ne tür polislik işi olsa yaparım abi"den kurtulmalı, daha eğitiminden itibaren "istihbarat uzmanı", "trafik uzmanı", "uyuşturucu uzmanı" ya da "terör uzmanı" vb. olacağını diyebilmelidir. Kendisini, daha ilk adımından itibaren, kendi uzmanlık alanında geliştirmeye

yönlendirilmelidir. Çünkü bugün toplumsal yaşam çok karmaşık-grift bir hale gelmiş ve çeşitlilikler arz etmektedir. Buna paralel olarak her meslek alt uzmanlık alanlarına ayrılmıştır. Hatta bazı mesleklerde, örneğin tıpta göz bölümü bile kendi içinde, glokom, şaşılık vb. gibi daha da alt uzmanlık alanlarına bölünmüştür. Dolayısıyla günümüz Türk toplumsal yaşamında, fabrikasyon-standart bir polislik eğitimi ile her alt alandaki güvenlik hizmetini başarı ile yerine getirmek olanaklı değildir. Kısacası uzmanlaşma, polislik mesleğinde de bir zorunluluk halini almış bulunmaktadır. Bu konudaki düzenlemelerin zaman kaybedilmeden yapılması gerekmektedir. Ayrıca eğitim aşamasında, o uzmanlık alanına uygun olmayan memur adaylarının yeteneklerine göre başka alanlara kaydırılması da olanaklı olacaktır. Böylece hem verimli ve etkin bir polislik hizmeti sağlanmış olunacak, hem de insan kaynağı, emek ve parasal kaynak tasarrufunda bulunulmuş olacaktır. Kısacası, eğitim sisteminde yoğun bir pratik eğitim sistemi ile birlikte uzmanlaşmanın da uygulanması gereklidir.

4. Adam kayırma, rüşvet ve yasadışı kişilerle ilişki vb. durumlar: Bu gün polise yöneltilen ciddi eleştirilerden birisi de polisin, özellikle de trafik polislerinin rüşvet alıyor olduğu ile ve yine özellikle metropol kentlerde bazı polislerin kanun dışı kişilerle ilişki ve işbirliği içinde oldukları ithamıdır. Görsel ve yazılı basında izlendiği kadarıyla, zaman zaman, özellikle de İstanbul'da bu tür vakıalar yaşandı, yaşanıyor. Bunda da çoğunlukla inkar ya da başka bir kılıf bulma yoluna gidiliyor. Ama bunun yerine, 'acaba gerçekten böyle bir şey var mı? Varsa nedeni nedir? Niye bazı polis memurları, mesleki kurallara tamamen zıt olan bu tür uygulamalara giriyorlar?' türü soruların sorulması gereksiz bulunuyor ve olay(lar), "bir torba pirinçte birkaç taş olabilir" deyim ve mantığı ile meşrulaştırma yoluna gidiliyor. Ya da devamlı olarak, "cinnet geçirdi" mazeretine sığınma tercih ediliyor.

Şimdi sizleri yine olaya farklı bir açıdan bakmaya davet ediyorum: Hepimiz biliyoruz ki ülkemiz, ne yazık ki, rüşvet ve yolsuzluklar konusunda pek çok Afrika ülkesinin bile gerisinde ve dünya ülkeleri sıralamasında da en alt sıralarda bulunmaktadır. Yine hepimiz biliyoruz ki, son bir kaç yıl içinde sadece bankacılık alanında 45-50 milyar dolarlık yolsuzluklar yapıldı ve bu gün itibarıyla bu suçtan dolayı hapiste olan bir tek kişi bulunmamaktadır. Yine hepimiz biliyoruz ki, yakın geçmişimizde polis tarafından 'paraşüt'ten 'buffalo'ya kadar değişik isimlerle onlarca operasyon yapıldı ve yine bunlardan hapiste olan kimse yoktur. Türkiye Büyük Millet Meclisi 'Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu' bir kaç ay önce bir rapor yayınladı ve ülkemizde enerjiden özelleştirmelere kadar yaşanmış olan yolsuzlukları tek tek ortaya koydu. Henüz yayınlanmış olan şu haber, durumu tüm çıplaklığı ile ortaya sermektedir: "Hortuma ceza yerine ödül. 45 milyon dolarlık (70 trilyon TL) usulsüz avans dağıtan altı eski BOTAŞ yöneticisi suçlu bulundu. Sanıklar 6'şar milyon lira ağır para cezasına çarptırıldı. bir daha yapmazlar diye bu ceza da ertelendi" (*Radikal*, 04/12/2003:1,7). Yine aynı şekilde Maliye Bakanlığı'nın vergi dairelerinde çalışan personeline yönelik olarak gerçekleştirdiği bir araştırmada araştırmaya katılan personelin %55'i rüşvet aldığını itiraf etmiştir (Özkan, 2003). Bu örneklerin verilmesi nedeni şudur: Eğer fanilanızdan ceketinize kadar tüm giysileriniz kirlenmişse, gömleğinizin temiz kalma şansı yoktur. Hele bir de buna, polislerin eşlerinin neredeyse tamamının ev hanımı olması, yani tek maaş ile geçinme, düşük maaş, zor ve uzun çalışma koşulları, yeterince ödenemeyen ek mesai ücretleri, ekonomik köken olarak alt ve orta tabakadan geliyor olma vb. gibi faktörleri de ekleyince, polisi bu tür olumsuzlukların dışında ne kadar ve nereye kadar tutabilirsiniz? Ya da 200 bin nüfuslu bir teşkilatta kaç kişiyi, meslek onuru, şeref, vatan-millet vb. söylemlerle kirlilikten uzak tutabilirsiniz? Unutmayalım ki, hele hele bir tüketim toplumunda gereksinimler sonsuz, onları karşılama kaynakları ise son derece sınırlıdır ve "insan su gibidir. nerciyi kolay bulursa oraya akar". Kısacası, rüşvet, yolsuzluk, kanun dışı kişilerle ilişki ve benzeri problemler sadece polis teşkilatının sorunu değildir. Bu bütün Türkiye'nin bir problemidir ve üst düzeyde politik çözümler gerektiren ulusal bir konudur. Rüşvet söylentilerini, sosyo-politik sistemi olumsuz yönde etkilemeyecek düzeye indirmenin yolu, ülkedeki genel yolsuzluk-rüşvet

kültürünü yok etmekten geçer. Diğer kurumlarda rüşvet ve yolsuzluk haberlerinden geçilmiyorsa, güvenlik güçlerinin (polis teşkilatının) bunun dışında kalması beklenilemez. 'Poliste rüşvet, iltimas, yolsuzluk vb. şeyler yoktur' demek, kendi kendimizi kandırmaktan başka bir anlam ifade etmez. Önemli olan sorunun kaynağına inmektir. Ne, neden, nasıl, ne zaman, nerede ve kim tarafından sorularına yanıt veren bilgilere ulaşp, bu bilgilere dayalı plan, program ve stratejiler geliştirerek top yekün bir temizlenmeyi başarmaktır.

5. Polise yönelik kötü muamele ve işkence ithamı: Hepimiz biliyoruz ki gerek yurtiçinde gerekse de yurt dışında, hatta farklı ülke ya da kuruluşlarca yayınlanan raporlarda yer verilen bir iddia vardır: "Türk Polisi kötü muamelede bulunuyor ve işkence yapıyor". Bunlara karşın, yetkili kişi ve birimler sürekli bir inkar ve yalanlama yoluna gitmektedirler. Diğer bir deyişle bu tür suçlamalar, yetkililer tarafından anında, "hayır polisimiz asla kötü muamele yapmıyor, hayır polisimiz işkence yapmıyor" biçiminde sözlerle yanıtlanıyor. Oysa bunun yerine, polisin haklılığını savunacak ve kamuoyuna daha kolay kabul ettirebilecek başka yollar bulunmaktadır. Örneğin, işe polislik mesleğinin doğasını açıklamakla başlanabilir. Polisin hemen hemen tüm mesleki uygulamalarının doğasında ilgili bireyin iradesine muhaliflik söz konusudur. Acaba suç işlemiş olan ya da kanun çiğnemiş olan kaç kişi kendi rızası ile karakola gider ve sorgulanmasını talep eder? Yanıt, kısaca, 'hiç kimse'dir. Bu ne demektir? Bu, polis, mesleğini uygularken bireylerin rızasına muhalif bir tavır sergilemek zorundadır demektir. Tabi bununla birlikte 'kötü muamele'den ne anlaşıldığı da çok önemlidir. Kötü muamele, bir bireye istemi dışı bir şey yaptırmak üzere zorlamaktır. Az önce belirtildiği üzere, polisin mesleki uygulamasının doğasında, bireyin rızası dışında bir iş yapmak söz konusudur. Yani, bir şüphelinin kolundan tutup karakola götürmek üzere, "Bin şu arabaya!!!" demek de kötü muamele olarak nitelendirilebilir. Kısacası inkar yerine, kamuya yapılan işin doğasının bu olduğunu açıklamak çok daha inandırıcı olacak ve polise teşkilat olarak çok daha fazla saygınlık kazandıracaktır.

Bununla birlikte, işkence konusunda ise savunulacak ya da meşrulaştırılacak hiç bir yan bulunmamaktadır. İnsan haklarının gelişmiş olduğu tüm çağdaş, uygar toplumlar işkenceyi, bir insanlık suçu olarak kabul etmiştir ki ülkemiz de bu konudaki uluslararası sözleşmelere imza atmıştır. Daha çok 'sanıktan delile gitme tarz polislik'in bir aracı olan işkence, ne yazık ki değişik kişi ya da kuruluşlarca sıklıkla dile getirilmektedir. Aynı şekilde teşkilat yetkililerinin, böyle bir olay söz konusu olduğunda, konuyu araştırıp sonucunu kamuoyuna duyurmasını gerekir. Olay asılsız ise asılsız olduğu, doğru ise ilgili kişi ya da kişiler hakkında yasal soruşturma başlatıldığı açıklanmalı ve bu konuda en ufak bir esneklik gösterilmemelidir. Çünkü işkencenin bir insanlık suçu olmasının yanı sıra, teşkilatın güvenilirliği ve saygınlığı ile ülkemizin saygınlığı önemli ölçüde zarar görmektedir. Ayrıca, daha çok 'öç alma' kaynaklı olan işkence insanlık tarihi boyunca övünülür bir tek sonuca sahip değildir. Dolayısıyla, ima bile olsa polis teşkilatının bu tür ithamlara maruz kalmaması için özellikle eğitim sürecinde polis adaylarına 'sanıktan delile gitmek' yerine, 'delilden sanığa gitmek' tarz bir polisliğin öğretilmesi ve alanda da uygulanmasının sağlanmasına büyük dikkat ve özen gösterilmelidir.

İnkâr ya da duymamazlıktan gelmek, olayı ortadan kaldırmamakta, aksine teşkilata büyük zararlar vermektedir. Örneğin, bir kaç yıl önce DSP Milletvekili ve dönemin Meclis İnsan Hakları Komisyonu Başkanı olan Sema Pişkinsüt İstanbul'daki bir karakol teftişinde bir adet Filistin askısı bulmuştu. Olay tüm görsel ve yazılı basında uzun uzadıya yer almış ve tartışılmıştı. Olaydan bir süre sonra bir özel TV kanalında Mehmet Ali Birand'ın hazırlayıp sunmakta olduğu '32. Gün' adlı programa konuk olarak çağrılan dönemin Emniyet Genel Müdürü'ne bir işkence aleti olan Filistin askısı soru olarak yansıtıldığında, Genel Müdür, "Siz öyle diyorsunuz... o bir sopadır" diyerek, tüm dünyaca işkence aleti olduğu kabul edilen bir aracı inkar yoluna gitmeyi tercih etmiştir. Günlerce tartışılmış olan ve herkesin üzerinde hemfikir olduğu bir işkence aletini öyle değilmiş gibi sunmak teşkilata zarardan başka bir şey vermez. Bunun yerine, olayın talihsiz

bir durum olduğu. kesinlikle teşkilatın politikası olmadığı. işkenceye karşı sıfır toleransa sahip olduklarını ve en kısa zamanda sorumlular hakkında gerekli yasal işlemlerin başlatılacağı. sonucun ise kamuoyuna duyurulacağı açıklanmalıydı. Kısacası polis, teşkilat olarak özeleştiriyeye açık olmalı ve kamunun gözü önünde cereyan etmiş olan yanlışlar, eğer vuku bulmuşsa, kabul edilmeli ve gerekiyorsa ilgili taraflardan ya da kamudan özür dilenebilmelidir. Daha da ötesi bir zarar söz konusu ise tazminat bile ödenebilmelidir. Bu tür bir yaklaşım, demokratik polisliğin olmazsa olmaz bir niteliğidir, ki vatandaş nezdinde teşkilata güvenirlilik ve saygınlık kazandıracaktır.

Bütün bunların yanı sıra, özellikle toplumsal protesto ve gösterilerde polisin sert tutum ve davranışları hakkında, araştırma sonucu elde etmiş olduğum bir bulguyu da sizlerle paylaşmak istiyorum: Bilindiği üzere, polis gösterilerde bazen çok acımasız bir biçimde göstericileri coplamaktadır. Belki göstericilerin zaman zaman tahriki, ağır küfür ve provokasyonlarının etkisi göz ardı edilmemesi gereken önemli bir noktadır. Ancak bu istenmeyen duruma yol açan daha önemli bir gerçeklik söz konusudur. Aşağıda verilmiş olan mülakat notu bu konuya oldukça ışık tutmaktadır denebilir:

Hocam zaten bizim mesleğin çalışma koşullarını ve zorluğunu biliyorsunuz. Şimdi düşünün, yoğun ve yorucu bir mesainin ardından izinlisiniz ve evinizde dinleniyorsunuz. Eşinize ve çocuğunuza zaman ayırmaya çalışıyorsunuz. Ani bir telsiz mesajı, acil göreve çağırılıyorsunuz. Neymiş efendim burada gösteri oluyormuş ya da olacakmış. Dinlenmeden tekrar göreve dönüyorsunuz ve saatlerce ayakta gösterinin sona ermesini bekliyorsunuz. Bu kış oluyor, donuyorsunuz. Yaz oluyor terden ölüyorsunuz. Gösteri olmasaydı, evimde dinlenecektim, ailemle olacaktım. Yani ben kendi kendime, ‘...bilmem ne çocukları şimdi siz burada olmasaydınız, evimde dinleniyor olacaktım’ diyorum. Doğal olarak bu durum bizde bir kızgınlık ve öfke yaratıyor. Amirimiz, “dağıtın şunları”, deyince de bütün bu kızgınlık ve öfke boşalıyor. Kime, nereye, kaç cop attığımı çoğu kez fark edemiyorsun. Zaten karşıdaki de boş durmuyor; taş atıyor, sopayla saldırıyor. Kısacası o hengamede her şey birbirine karışıyor (M.).

Polisin çalışma koşullarının uzunluğuna-zorluğuna dikkat çeken bu açıklama, özellikle toplumsal nitelikli gösterilerin neden çatışmalı geçtiklerini çok güzel açıklamaktadır. Bu tür olumsuz durumların yaşanmaması için ya dinlenme izninde olan polis memurları yeniden göreve çağırılmamalı ya da çalıştığı fazla saatler için kendisine tatminkar ek bir mesai ücreti ödenmelidir. Aksi takdirde daha çok öfke ve kızgınlık boşalımı olarak yaşatılan bu tür istenmeyen davranışların önlenmesi olanaklı olmayacaktır. Bu durum ise, polise olan sempatiyi azaltmakla birlikte toplumsal saygınlığına da zarar vermektedir denebilir.

Günümüzdeki Türk Polis Teşkilatı'nın sahip olduğu bu genel sorunlardan sonra şimdide yarın daha iyi bir polislik hizmeti ile hem çalışanı ve hem de toplumuyla memnun bir ortam yaratmak için dikkat edilmesi ve yapılması gereken bazı önemli noktalar üzerinde durulacaktır.

4. Polisliğin Yarını

Daha çağdaş ve demokratik bir polislik için günümüz polisliğinin öncelikle bilimsel olarak analiz edilmesi ve olumlu yönlerle olumsuz yönlerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bilimsel araştırmalarla tespit edilen bu olumsuz yönlerle ilişkin atılması gereken adımlarla yapılması gerekenler belirlenmeli, daha sonra da uygulama gerçekleştirilmelidir. Aşağıda, daha modern, çağdaş ve demokratik bir polis için yapılması gerekenlere ilişkin bazı önerilere yer verilmiştir. Bunlardan bazıları ile ilgili açıklamalar yukarıda sunulmuştur. Bu nedenle, bu bölümde aynı konular sadece başlık olarak tekrarlanacak ve detayına girilmeyecektir. İlgili öneriler şunlardır:

1. **Mesleğe alınma: Kriterler, sınavlar ve toplumsal temsiliyet:** Özellikle teşkilatın birinci unsuru olan meslek uygulayıcılarının seçimlerinde, yukarıda da belirtilmiş olduğu gibi, önce

'hangi alanda nasıl bir polise gereksinimimiz var?' sorusuna yanıt verilmelidir. Yani alanlara göre net iş tanımları yapılmalı ve ondan sonra bu iş için en uygun adayın kim olduğunun nasıl ve hangi kriterlere göre belirleneceği akademik olarak tespit edilmelidir. Bununla birlikte, ulusal birlik ve bütünlüğün sağlanması için teşkilata eleman alımlarında tüm toplumsal katmanlara eşit fırsat ve yer verilmesi sağlanmalıdır.

2. **'Görev' yapan değil, 'hizmet' (service) üreten/veren polis:** Günümüzde polislik, iki anlayış ile yürütülmektedir (Geniş bilgi için bkz. Punch, 1979:103-117; Bittner, 1980:14; Cerrah ve Semiz, 2001a; Cerrah ve Eryılmaz, 2001b): İlki, 'polislik bir görevdir' yaklaşımı, diğeri ise 'polislik bir hizmettir' anlayışıdır. Görev yaklaşımında polis, kendisine bir otorite -ki bu genelde devlet dediğimiz kurumdur- verilen bir maaş karşılığı, o otoritenin verdiği bir görevi yerine getirmektedir. Bu yaklaşımda polis, kendisini sadece o otoriteye karşı sorumlu görür ve o otorite dışındakilerin çok fazla bir önemi yoktur ya da ikinci plandadır. Hizmet yaklaşımında ise polis, vergileri ile maaşını ödeyen halka-topluma polislik hizmeti vermekle yükümlüdür. Polislik bir görev değil hizmettir. Asıl olan, toplumun polislik hizmetini en iyi biçimde karşılamaktır. Bu sistemde polisin önceliği vatandaşdır. Zaten devlet dediğimiz kurum da bu mantık üzerine tesis edilmiştir. Gelecekte daha demokratik, halkı ile bütünleşmiş, uyumlu ve etkin bir polise sahip olmak için, polisin hizmet anlayışı ile hareket eden bir teşkilat olması gerekir. Ülkemize bakıldığında, başlarda, polislik alanında ilk yaklaşımın egemen olduğunu ve uygulandığını söylemek olanaklıdır. Günümüzde ise, bu ilk yaklaşım yerini ağır ağır ikinci yaklaşıma yani 'hizmet' anlayışına bırakmaktadır. Demokratik yönetime de uygun olan bu ikinci yaklaşımın polislik uygulamalarında egemen kılınması hem hizmetin kalitesi ve hem de polis ve polislik mesleğine hakkettiği saygınlığı kazandırması açısından önemlidir. Geleceğe yönelik polislik politikalarında, bu anlayışın egemen kılınması için gerekli önlemlerin alınması ve özellikle eğitim sürecinde polis adaylarının bu bilinç ile yetiştirilmeleri gerekmektedir. Kısacası polislik, topluma sunulan bir güvenlik ve servis hizmetidir.

3. **İşe uygun ve uygulama kısmı daha fazla bir eğitim:** Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere, öncelikle hangi konuda ve nasıl bir polisliğe gereksinim olduğu tespit edilmeli ve bu işe en uygun polisin nasıl yetiştirilebileceği ona göre belirlenmelidir. Bununla birlikte, özellikle rütbesiz polis memurlarının daha yoğun ve uzun bir mesleki uygulamadan geçirilmeleri sağlanmalı ve alanda, mesleğe uygun davranış sergilemeyenler tespit edilerek daha ilk aşamada elenmelidir. Özellikle son sınıftan itibaren (Akademi öğrencileri de dahil) polis adayının-öğrencinin sokakta bulunması, teoride öğrendiklerinin sokaktaki geçerliliğini test etme şansı bulması; adaya daha sağlıklı bir bakış açısı ile birlikte bir özgüven de verecektir. Bununla birlikte, son gelişmeler göz önüne alınarak, daha önce mezun olmuş ve görevde olan polis memurlarının da gerektiğinde hizmet içi eğitim programlarıyla eksikliklerinin giderilmesi sağlanmalıdır.

4. **Uzmanlaşma:** Günümüzde toplumsal yaşam son derece karmaşıklaşmış ve polisin uğraşmak zorunda olduğu durumlar oldukça çeşitlenmiştir. Bu nedenle, polis eğitim kurumlarında tek tip eğitim ile standart bir polis yetiştirmek, ne yazık ki günümüz polislik hizmetlerini başarı ile yerine getirmek için yeterli değildir. Polislik mesleği alt ana alanlara ayrılarak ya da var olan, trafik, asayiş, terör, narkotik/kaçakçılık vb. gibi alanlar temel alınarak, bir uzmanlaşmaya gidilmelidir. Özellikle her polis memuru adayının alması gereken temel eğitim verildikten sonra, eğitim boyunca eğitimcilerden alınan veriler doğrultusunda adaylar yeteneklerine göre bu alt alanlara yönlendirilerek kendi alanlarında uzmanlaşmaları sağlanabilir. Bu süreçte o dal için uygun olmayan adayın tespiti ve başka bir dala kaydırılması da olanaklı olacaktır. Eğer gereksinim halinde polislerin farklı bir alana kaydırılması gereksinimi olabilir gibi bir sorun var ise o zaman biri 'ana' (major), diğeri ise 'yan' (minor) dal olmak üzere her aday iki alanda uzmanlaştırılabilir. Aksi takdirde, 'her polis memurunu her alanda başarı ile hizmet verebilecek

bir polis olarak yetiştirebiliriz' gibi bir hedef, asla gerçekleşme şansı olmayan bir hedeftir. Böyle bir eğitim, her konuda nitelikli(!) ama hiç bir özel alanda nitelikli olmayan, bir nevi her derde deva 'aspirin polis' yetiştirmekten başka bir işe yaramayacaktır. Küreselleşen, suç ve suçluların evrensel boyut ve niteliklere eriştiği bir dünyada aspirinin yalnız başına her türlü hastalıkla mücadele etmeyeceği bir gerçektir. Böyle bir eğitim, aynı zamanda, para, insan ve zaman gibi sınırlı kaynaklarımızı yerinde kullanmamamız anlamına da gelmektedir.

5. Sosyalleşme ve toplumla bütünleşme: Bilindiği üzere polis yetiştiren kurumlar yatılı ve üniformalı eğitim veren kurumlardır. Bir anlamda, polislik gibi disiplin gerektiren bir mesleğin eleman eğitimi için böyle bir tarz anlaşılabilir. Ancak, mevcut sistemde göz ardı edilen çok önemli bir nokta bulunmaktadır: Gerek Polis Koleji ve gerekse de Polis Akademisi öğrencileri öğrenimleri süresince toplumdan izole ve neredeyse gün 24 saat tek tip elbise ile öğrenciliklerini sürdürmektedirler (Detaylı bilgi için bkz. Çağlar 2001). Haftada 1 gün olan çarşı izinlerinde de öğrenciler, 'mesleğini seviyor-sevmiyor' sosyal kontrolünün etkisiyle üniforma ile sokağa çıkmak zorunda bırakılmaktadır. Daha da ötesi, öğrencilerin çarşı izinlerinde de Polis Koleji öğrencilerinin Polis Koleji Lokali'ne, Akademi öğrencilerinin ise Polis Akademisi Lokali'ne devam etmeleri ve çarşı izinlerini oralarda geçirmeleri arzulanmaktadır. Yıllık eğitim ve üstüne yaz kampı vb. eklendiğinde, öğrencilerin yılda ortalama 2 ay civarı bir zaman dilimini ailesi, diğer bir deyişle, toplumla iç içe geçiriyor olduğu gerçeği ile karşı karşıya kalmaktayız. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun köy, ilçe ve küçük kent kökenli oldukları göz önüne alındığında, zaten sınırlı bir toplumsal kesim ile sosyalleştiği ortadadır. Başka bir ifade ile Polis Koleji birinci sınıftan Polis Akademisi'nden mezun oluncaya kadar geçen ortalama 8-10 yıllık ve öğrencinin kendi kişiliğini oluşturacağı ergenlik dönemi oldukça sınırlı bir şekilde toplumla temas içermektedir.

Öğrenci bu dönem boyunca, hele Türkiye gibi sosyal değişimin oldukça hızlı olduğu bir toplumda, ayıp-günah, iyi-kötü, doğru-yanlış, ahlaklı-ahlaksız ve namuslu-namussuz gibi toplumsal değerler ile gelenek ve göreneklerin ne oranda ve hangi yöne doğru değiştiğini ne yazık ki tecrübe etme olanağı bulamamaktadır. Bunun yerine yatılı okul ortamının da ürünü olan kendine has bir 'polis kültürü' geliştirmekte ve burada oluşan değerlerle yarın görevde toplum biçimlendirilmeye çalışılmaktadır. Bunun sonucunda doğal olarak toplum ile polis arasında bir kültürel farklılık yaşanmakta ve bu da polis ile toplumun birbirlerinden uzaklaşmalarına yol açmaktadır. Bu olumsuzluğun aşılması için, en azından polis kolejinin gerekliliği tartışmaya açılmalı ve kurum işlevi açısından mercek altına alınmalıdır. Bununla birlikte, özellikle akademi öğrencilerinin sosyal hayata daha fazla karışmalarına olanak yaratılmalı ve bu öğrencilerin sivil yaşamın ne şekilde ve hangi yönde değişiyor olduğunu tecrübe etmeleri sağlanmalıdır. Aksi takdirde, yarın, amir olarak hizmet vereceği toplumu yeterince tanımayan kişilerin uygulamakta oldukları bir polislik mesleği varlığını sürdürmeye devam edecektir. Bu durum ise polis-toplum ilişkisinde ciddi sıkıntılara yol açacaktır.

6. Adil terfi ve tayin sistemi ile siyasi nüfuzdan arındırılmış bir teşkilat: Bu başlık ile ilgili açıklamalar, bir önceki bölümde yeterince açıklanmıştı. Ancak yine de belirtmek gerekir ki, teşkilat kendi işlevine uygun standart, her mensubuna eşit bir şekilde uygulanan ve her koşulda siyasilerin etkisinden arındırılmış, tamamen objektif kriterlerin uygulandığı bir tayin ve terfi sistemini hayata geçirmek zorundadır. Her mensup, gerekli koşulları yerine getirdiğinde özlük haklarından yararlandırılmalıdır. Aksi takdirde, haksızlığa uğradığını düşünen polis, işine ve teşkilatına bir küskünlük, kızgınlık yaşayacağı için kendini işine ve mesleğine yeterince vermeyecektir. Ki ayrıca bu psikoloji, memur ile hizmet vermekte olduğu halkın yanı sıra kendi aile bireyleriyle ilişkilerinde de olumsuzluklar yaşatacaktır.

Bununla birlikte, polis memurunun görevini korkusuzca yapacak güvenceye kavuşturulması gerekir. Örneğin, yanlış yere park etmiş, vali, milletvekili veya emniyet müdürü vb.nin yakını; ceza kesti diye bir polis memurunu sürdürebilmektedir. Yakın polislik tarihimiz bu tür vakıalarla doludur. Bunu pratikte yaşamış veya buna tanık olmuş bir polis memurundan görevini tam olarak yapması beklenemez. Bu nedenle, polisin sürülme ya da azar işitme korkusu taşmadan, "sen benim kim olduğumu biliyor musun?" sorusuna muhatap olmadan profesyonelce görevini yapabilecek bir ortamın sağlanması gerekir. Aksi takdirde sonuç, istenmeyen başarısız bir polislik uygulaması olacaktır.

7. Daha etkin bir polislik için diğer toplumsal kurumlarla (özellikle üniversiteler, vb.) daha yoğun bir işbirliği: Bilindiği üzere bir toplum varlığını sürdürmek amacıyla, toplumsal yaşam açısından gerekli olan hizmetlerin yerine getirilmesi için aile, din, eğitim, sağlık, siyaset, güvenlik, ekonomi, adalet vb. gibi pek çok alanda toplumsal kurumlar oluşturur ve hayata geçirir. O toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürmesi için her kurumun kendi işlevini olanaklı olduğu kadar maksimum düzeyde yerine getirmesiyle birlikte gerektiğinde birbirleriyle işbirliği yapmaları gerekir.

Polis teşkilatının yoğun işbirliğine gitmesi gereken kurumlardan en önemlisi üniversitelerdir. Araştırmaya dayalı bilgi üretme fonksiyonuna sahip olan üniversitelerin uzmanlık ve bilgi birikiminden yararlanma yoluna gidilmelidir. Özellikle 'nasıl bir polis ve polisliğe toplum olarak gereksinimimiz olduğu' konusu ile polisin teşkilat olarak personel niteliği, mesleki tatmin, profesyonellik vb. konularda bilgi üretilerek, polislik politika ve stratejilerinin geliştirilmesi ya da yeniden oluşturulması sağlanabilir. Hatta teşkilat, üniversitelerdeki farklı yaklaşımlara sahip akademisyenlere aynı konuda birden fazla araştırma yaptırılabilir. Dolayısıyla aynı konuya farklı yaklaşan çevrelerin görüşleri, politika yapıcılara ve karar alıcılara çok daha geniş ve zengin bir bilgi birikimi ve farklı perspektifler sunmuş olacaktır. ki bu durum ise, daha etkin ve doğru bir polisliğin oluşturulmasını sağlamış olacaktır. Sonuçta hem teşkilat hem üniversiteler ve hem de toplum bir bütün olarak yarar sağlamış olacaktır.

Üniversitelerin yanı sıra polis teşkilatının, özellikle yerel düzeyde, işbirliği yapması gereken kurumlardan bir diğeri de yerel yönetimler (belediyeler) dir. Belediyelere gerekli bilgi ve veriler sağlanarak kentin ileriye yönelik imar ve gelişim planında, sağlıklı bir trafik akışı için yolların genişliğinden, gerekli ve yeterli otoparkların yer ve sayılarından kent güvenliğinin sağlanmasına kadar olmazsa olmaz nitelikteki tüm durum ve konular bir işbirliği içinde planlanıp çözümlenmelidir. Örneğin, dar yolların barikat kurmalara uygun olacağının belirtilmesi; kentsel yerleşimlerin çok katlı apartmanlardan ziyade az katlı ve dağınık olmasının kalabalıkların toplumsal gösterilerde daha kolay toplanmalarını önleyeceği ve kontrollerinin daha kolay olacağının belirtilmesi vb. Aksi takdirde, ne kadar iyi niyetli ve profesyonel olunursa olunsun, fiziksel koşulların yetersiz olduğu bir mekanda sağlıklı bir polislik hizmeti vermek olanaklı olmayacaktır.

8. Hizmet verilen toplumdan sürekli bir geribildirim: Teşkilat, zaman zaman farklı toplumsal kesimlerden, verilen polislik hizmetinin etkinliğine yönelik geribildirim alma yoluna gitmelidir. Aynı şekilde alandaki polislerden de sunulan hizmet ile yapılması gerekenlere ilişkin bilgi ve değerlendirmeler alınmalıdır. Bu durum, sunulan polislik hizmetinin verimliliğini ve etkinliğini artıracak gibi, vatandaş, ödediği vergilerle finanse ettiği polislik hizmetine kattırılmış olunacak ve bu ise, vatandaşın polise karşı duyduğu güven ve saygıyı artıracaktır. Diğer taraftan, alanda polislik hizmeti veren polislerin de görüş ve düşüncelerine başvurulmuş olduğu için, polisler de daha şevkle işlerini yapacaklardır.

9. *Mesleki disiplin ve etik kurallar konusunda sıfır hoşgörü:* Bir önceki bölümde de açıklanmış olduğu üzere eldeki mevcut veriler, son üç yılda 39.608 polisin kural/kanun ihlal ettiği için disiplin soruşturması geçirdiğini, çeşitli cezalar aldıklarını ve bunlardan 942'sinin ise meslekten atıldığını göstermektedir. Bu veri bize, polislik hizmeti sunmakla yükümlü, mesleki kuralları ihlal eden polislerimizin olduğunu göstermektedir. Oysa kanunlara uyulup uyulmadığından birinci derecede sorumlu olan bu kişilerin hiç bir koşulda kanun ve kurallara aykırı bir davranış ve uygulamada bulunmamaları beklenir. Bu nedenle, her koşulda 'yasalara uyan ve yasaların kendisine vermediği bir yetkiyi asla kullanmayan' bilince sahip bir polis yaratmak zorundayız. Diğer bir deyişle polis, uygulanırlığını kontrol etmekle yükümlü olduğu yasalara herkesten önce uymak zorundadır. Çok basitçe örneklemek gerekirse, trafik polisi kırmızı ışığı ihlal eden vatandaşa haklı olarak ceza keserken, kendisi de normal koşullarda ışığı asla ihlal etmemelidir. Ya da kimlik kontrolünde vatandaşa kimlik soran polis memuru, vatandaş önce kendisinin kimliğini görmeyi talep ettiğinde, "Tabi ki.. bey/hanım efendi!", deyip kendi kimliğini, her hangi olumsuz bir tepki vermeden, davranışta bulunmadan gösterebilmelidir. Konuyu daha iyi anlaşılır kılmak için İngiltere'den bir örnek vermem yerinde olacaktır: 1992 ya da 1993 yılıydı. Londra Polisi, uyuşturucu tacirlerinin, King's Cross (Saint Pancras) tren istasyonunda ağızdan öptürme yoluyla uyuşturucu pazarlıyor olduklarını tespit etmişti. Ancak o zaman, polisin her hangi bir kimseye "aç ağzını bakacağım" deme yetkisi yasal olarak mevcut değildi. Bu nedenle uyuşturucu satıcılarına her hangi bir müdahalede bulunulmadı. Polis zaman kaybetmeden bir yasa taslağı hazırladı ve dönemin Avam Kamarası'na sundu. Fakat insan hakları ihlali gerekçe gösterilerek teklif ret edildi. Bunun üzerine polis, istasyona karşı cepheden bakan bir binada bir büro kiraladı ve bir ay boyunca buradan video kamerası ile kayıtlar yaptı ve bu delillerle birlikte tekrar Avam Kamarası'na müracaat etti. Sonuçta teklif yasalaştı ve polis, insanlara "ağzını aç! bakacağım!", deme yetkisini edinmiş oldu ve ondan sonraki mesleki uygulamalarında bu yetkisini kullandı.

Kısacası bu örnekle söylemek istediğim şey, demokratik sistemlerin özü olan kanun önünde eşit olma ve kanunun tanımadığı bir yetkiyi kullanamama, polis teşkilatına çok daha büyük bir saygınlık kazandırmıştır. Polisin yasalara verdiği önemi de ortaya koymuştur. Bu nedendir ki, hala kraliyetle yönetilmekte olan bir ülke olmasına karşın İngiliz Polisi, dünyanın en demokratik polis teşkilatı olarak kabul edilmektedir. İşte bu polis, hizmet anlayışı ile işini yapan polistir: mesleki bilince sahip profesyonel polistir. Mesleki kuralları çiğneyen, mesleğini/otorite ve yetkisini kötüye kullanan memur, sıfır tolerans görmeli ve derhal teşkilatla ilişkisi kesilmelidir. Bu, çürük elmaları sepetten ayıklamanın yanı sıra diğer memurları da mesleki etik doğrultusunda sosyalleştiren bir mekanizma olacaktır. Sonuçta bundan, hem birey olarak memur, hem teşkilat ve hem de bir bütün olarak toplum kazançlı çıkacaktır. Kısacası, mesleki kural (yazılı-sözlü) ve kanunları çiğneyen polis memurunun, meslektaşları tarafından 'meslek dayanışması' ilkesi çerçevesinde korunması muhakkak önlenmeli ve her memurun profesyonel bir zihniyetle çalışması sağlanmalıdır. Aksi takdirde, kanunu çiğneyen meslek elemanında yanlış bir tutumun gelişmesine yol açılır ki, bu da sonraki ihlallere zemin hazırlamış olur. Aynı zamanda sokaktaki vatandaş nezdinde, kurum saygınlık ve güvenilirliğini yitirir.

Buna ilaveten işin toplum boyutunu da göz ardı etmemek gerekir. İlkokullardan başlayarak, aile, özellikle televizyon dizi ve filmlerinde kanun ve kurallara uymanın bir gereklilik ve zorunluluk olduğunun çocukluktan itibaren bireylerin bilincine yerleştirilmesi; hukukun üstünlüğünün vurgulanması, bu üstünlüğün teoride kalmaması için kanunun herkese eşit ama muhakkak uygulandığının gösterilmesi gerekir. Adam kayırma, çifte standart, rüşvet, suiistimal, görevi kötüye kullanmaların bireysel örnekler oldukları ve tespit edildiklerinde cezasız bırakılmadıklarının kamuoyuna yansıtılması zorunludur. Hukukun kendisi için işlemediğini düşünen vatandaş, kendi bireysel hukuku ile kendince çözümler üretecektir ki bu da kesinlikle bir kaos ve başkasının aleyhine bir durum olacaktır.

10. *Teşkilatta gereksinimlere göre kaynak dağılımı sorunu:* Hepimiz takdir ederiz ki, bu gün polis teşkilatının özellikle taşra kentlerinde, başarılı bir polislik yapabilmek için gereksinilen donanım sıkıntısı yaşanmaktadır. Bu sıkıntılar daha çok sahip olunan devriye arabaları, tabancalar ile karakollardaki yetersiz koşullar konusunda göze batmaktadır. Örneğin, sanık ya da suçlunun altında sıfır kilometre araç bulunuyor olmasına karşın, bazı il ve ilçelerde onu yakalamakla yükümlü polisin altında saatte en fazla 60-80 km hızı geçmeyen ve en az 10-15 yaşında Renault 12 devriye araçları bulunmaktadır. Yine suçlunun elinde otomatik silahlar bulunuyorken, çoğu poliste, sağlıklı çalışmayan Kırıkkale yapımı tabancalar bulunmaktadır. Bu tür örnekleri çoğaltmak olanaklıdır. Fakat önemli olan bu örnekleri çoğaltmak yerine, sahip olunan kaynakların-bütçenin, Polis Teşkilatını Güçlendirme Vakfı kaynaklarının yerinde harcanmasının sağlanmasıdır. Örneğin, yenilenen üst düzey bürokratların makam arabaları ile ofis mefruşatı yerine devriye araçlarına öncelik verilebilir. Kısacası, dondurucu soğukta çıplak bıraktığınız el ve ayaklarınız, donup kangren olmasalar bile iş yapamaz duruma düşmekten kendilerini kurtaramazlar. Sonuç ise etkinsiz ve verimsiz bir polislik olacaktır.

11. *Profesyonellik ve mesleki bilinç:* Bir polis teşkilatı, en son teknoloji ile donatılabilir; personel sayısı açısından çok büyük olabilir; üst düzeyde bir mesleki-teknik eğitim veriyor olabilir. Ancak, hizmet verdiği halkın güven ve desteğinden yoksun ise asla başarılı olamaz. Bu desteği sağlamanın yegane yolu, günümüz modern toplumlarında, eleştiri ve öz eleştiriye açık, mesleki uygulamaların zedelenmeyeceği sınıra kadar şeffaf, denetlenebilir-hesap verebilir uygulamalara sahip bir profesyonelliğe sahip olmaktır. (Aynı konu için ayrıca bakınız, Cerrah ve Eryılmaz, 2001b; Cerrah, 2002, 2003). Unutulmamalıdır ki modern, demokratik bir polis teşkilatı öncelikle vatandaşa karşı sorumludur. Polis mesleki uygulamada, kanun önünde eşit olan vatandaşlara eşit bir muamelede bulunmalı, gerektiğinde hesap verebilmeli ve soruşturmanın selameti dışında yaptığı uygulamalarda şeffaf, kamuya bilgi veren olmalı ve dolayısıyla profesyonelliğinden asla taviz vermemelidir. Profesyonellikten sapmanın, işine duygusallık ile ön yargıları katmanın adaleti ortadan kaldırdığını, mesleki kuralları ihlal ettiğini ve başta kendi mesleği olmak üzere tüm topluma zarar veriyor olduğunu bilmek zorundadır. Bu ise, ancak, sağlıklı bir mesleki sosyalleşme ve bilinç ile olanaklıdır.

12. *Polisin arabuluculuk fonksiyonu:* Bilindiği üzere polis, uyuşmaz durumda olan, çatışan taraflar arasında ilgili yasaların kendisine verdiği yetki ve görev ile bir uzlaşmanın sağlanması amacına yönelik bir hizmet de vermektedir. Her ne kadar olay ile ilgili iddia ve def'ileri toplayıp, mahkemeler dediğimiz adli sisteme devretmekte ise de, günümüz polisinin bilinçli ya da bilinçsiz olarak oynadığı bir 'arabuluculuk', 'uzlaştırma' rolü de bulunmaktadır. Örneğin, önemsiz bir trafik kazasının mahkemelere intikal etmeden taraflar arasında polis yardımıyla bir anlaşmanın sağlanması vb.

Günümüz gelişmiş modern batılı toplumların polislerinin yaygın ve bilinçli olarak uyguladıkları bu sistem ne yazık ki bizim toplumumuzda tamamen polisin kendi kişisel çabası ve yeteneği ile amatörce yapılmaktadır. Her ne kadar iyi niyet taşınsa da bazen 'kaş yapayım derken göz çıkarılması'na da yol açılabilmektedir. Özellikle polis ve mahkemelerin iş yükünü önemli ölçüde azaltan ve dolayısıyla bir sürü bürokratik-resmi prosedürü gereksiz kılan polisin arabuluculuk işlevi, günümüz karmaşık toplumsal ilişkileri içinde çok büyük bir önem arz etmektedir. Bu nedenle, özellikle polis eğitim programlarında, 'arabuluculuk' (mediation), 'müzakerecilik' (negotiation) ve 'çatışmaların çözülmesi' (conflict resolution) olarak adlandırılan eğitim program ya da derslerine muhakkak yer verilmesi gerekmektedir. Bu eğitimi almış olan polis, daha bilinçli bir şekilde ve her iki tarafın da rıza göstereceği sonuçlara yol açan bir arabuluculuk hizmet vermiş olacaktır. Çünkü hepimiz biliyoruz ki bu gün polisimizin iyi niyetle ama bilinçsizce uyguladığı arabuluculuk, tarafların rızasından ziyade resmi işlemlerin verdiği ürküntü sonucu, bir anlamda zorunluluktan olmaktadır. Örneğin, çoğunlukla polis

memuru ile taraflar arasında şöyle bir diyalog geçmektedir: “Kardeşim gelin kendi aranızda anlaşın. Yoksa şimdi alkol muayenesidir, tutanaktır, ifadedir, mahkemedir aylarca bu işle uğraşmak zorunda kalırsınız” vb. Bütün bu süreçten ürken taraflar, içlerine sinmesede genellikle anlaşmayı tercih etmektedirler. Kısacası burada belirtilmek istenen şey, zaten polis günlük faaliyetlerinde bu rolü oynuyor. O zaman bu işi daha profesyonelce yapmasını sağlayacak eğitimi polis eğitim kurumlarında vermek son derece yararlı bir girişim olacaktır. Hatta pek çok batılı ülkede arabuluculuk, uzman kişiler tarafından bürolarda verilen yeni bir meslek olarak örgütlenmiş bulunmaktadır. Buralarda karı-koca arasındaki anlaşmazlık ve çatışmalardan komşular arasındaki anlaşmazlık ve çatışmalara kadar pek çok konuda uzman kişiler tarafından arabuluculuk hizmeti verilmektedir. Biz ülke olarak, polisimizi bu beceriye sahip kılmak ile bürokratik işlemleri önemli ölçüde azaltmış oluruz ki bu durum daha iyi işleyen bir polislik hizmetine olanak verecektir.

13. Zaman ve mekana uygun bilgi ve beceri donanımı: Suç işleyenle mücadelede başarılı olmak için, polis memurunun en az o suçlu kadar bilgili olması zorunluluğu bulunmaktadır. Örneğin, dijital-bilgisayar suçları ile başa çıkmak için en az bu suçu işleyen kişiler kadar polislerin de bilgisayar bilgisine sahip olmaları gerekir. Belki tüm personel için çok ileri düzeyde bir bilgisayar eğitimi fazla kaynak gerektirebilir. Ama kesinlikle yönetici konuma gelen akademi öğrencilerinin her biri bu konularda çok iyi yetiştirilmiş olmak zorundadır.

Buna ilaveten polis, teşkilat olarak gereksindiği bilgiyi ilgili her kişiden, örneğin teröristten hırsıza, uyuşturucu ticareti yapandan akademisyene kadar edinmek zorundadır. Gerekliyse bu kişilerden bilgi satın alma yoluna gitmelidir. Unutmayalım ki, örneğin Marksizm için, “Marksizm en büyük hizmeti düşmanı olan Kapitalizme yapmıştır” denir. Çünkü Marksizm, sistem olarak Kapitalizmin defektlerini ortaya koyduğu için, Kapitalizmin kendisine çeki düzen vermesine yol açmıştır. Kısacası polis, teşkilat olarak, taraftar-muhalif herkesin görüş ve eleştirilerinden yararlanma yoluna gitmelidir. Özellikle üniversiteler ile işbirliği yaparak yarının polisliği için farklı anlayışlarla bilgi, strateji ve politika üreten düşünce ve araştırma merkezleri (think tank) kurdurmalıdır. Bununla birlikte, hizmet götürdüğü toplumsal kesimlerden, sürekli geribildirim olarak yetersizlik ve eksikliklerini gidermeye çalışarak hizmet kalitesini artırmalıdır. Diğer bir deyişle teşkilat, kendi içinde kapalı kutu olmayı bir an önce terk etmek zorundadır. Böyle bir tercih, teşkilatı kendi alanında çok daha etkin ve başarılı kılacaktır. Aksi takdirde, içine kapandıkça yalnızlaşacak, yalnızlaştıkça da öcüler sayısı artacak ve teşkilat hizmet vermekle yükümlü olduğu toplumdaki iyice kopacak ve ‘polisi sevenlerle’ ‘polisi sevmeyenler’ gibi algı ve kavramlaştırmalar oluşacaktır. Bu ise verimsiz ve etkisiz bir polislikten başka bir işe yaramayacaktır.

14. Teşkilat için psiko-sosyal hizmetlerin etkinleştirilmesi: Bilindiği üzere polislik mesleği, iç karartan, tiksindirici bir sürü uygulamaları olan bir meslektir. Yani öz çocuğuna tecavüz eden babadan, karısının kafasını satır ile bedeninden ayıran kocaya kadar her gün onlarca sevimsiz olay ve durum ile karşılaşmaktadırlar. Günlük mesleki uygulamalarında iç açıcı, coşku veren pek az şey vardır. Bu durum, zor ve uzun çalışma koşulları, can güvenliği risk oranının yüksek oluşu, düşük maaş ile birleştiği zaman da stres yükü fazla olan bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır. Polisin sosyo-ekonomik kökeni ve sahip olduğu eğitim vb. olanakları da göz önüne alındığında, bu stres süreci ve yoğunluğu daha da artmaktadır denebilir. Bu nedenle, her ne kadar Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde bir daire başkanlığı olarak örgütlenmiş olsa da, birim olarak psikolojik destek ve tedavi merkezinin etkin hale getirilmesi gereklilikten öte bir zorunluluktur. Özellikle de stres yükü fazla olan alanlarda çalıştırılan memurlar periyodik aralıklarla bu merkezlerde ilgili tetkiklerden geçirilmelidirler. Verilecek raporun sicile işlenmesi ya da pasif göreve çekilme vb. endişe ve korkular giderilerek, gereksinimi olan her memurun rahatlıkla bu

birimden hizmet alması teşvik edilmelidir. Aksi takdirde, cinnet geçiren ya da intihar eden polis memurlarının sayısında her geçen gün, ne yazık ki, bir artış yaşanacaktır.

15. *Polisliğin kırsal alanı da kapsaması:* Bilindiği üzere, kırsal alandaki polislik hizmetleri, Jandarma Teşkilatı tarafından yürütülmektedir. Bu durum her ne kadar, belirli ekonomik avantaj ve tasarruflar sağlıyor olsa da tüm ülke düzeyindeki polislik hizmetinin standardizasyonu için, mevcut durumun getiri ve götürüleri açısından mercek altına alınıp değerlendirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Diğer bir deyişle, polislik hizmeti konusundaki bu iki başlılığın giderilmesi amacıyla kırsal alandaki polislik hizmetlerinin zamanla polis teşkilatına devredilmesi yararlı olacaktır.

16. *Özel güvenlik sistemlerinin geliştirilmesi:* Nüfusun giderek artması sonucu toplumsal yapı ve ilişkilerin giderek karmaşıklaşması ve çeşitlenmesi polislik hizmetlerini de sayıca artırmış bulunmaktadır. Bu durum, teşkilatın her alana yanıt vermesini zorlaştırmakla birlikte, bazı alanlarda etkinsiz polisliğe yol açabilmektedir. Bu nedenle genel denetim ulusal polis teşkilatında olmak koşulu ile bazı alanlarda özel güvenlik birimlerinin teşvik edilmesi zorunlu bir hal almıştır. Özellikle spor karşılaşmaları, konser vb. etkinlikler gibi alanlarda özel güvenlik birimlerinin aktif hale getirilmelerinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Tüm dünyada giderek etkinlik kazanan bu sistemin, her ne kadar ülkemizde de bazı alanlarda (ör., bankacılık) faaliyete geçirilmiş olsa da henüz istenen düzeye geldiğini söylemek olanaklı değildir. Böyle bir yapılanmanın, ulusal polis teşkilatının iş yükünü önemli ölçüde azaltacağı bir gerçektir. Bu ise, daha etkin ve verimli bir polislik sistemine yol açacaktır. Bununla birlikte, hali hazırda polis teşkilatının görevleri arasında olan bazı hizmetler de (ör., pasaport, belirli alanlarda ruhsat verilmesi vb.) yerel kuruluşlara aktarılabilir. Örneğin, ehliyet verilmesi konusundaki uygulama gibi, başka kuruluşlarca yürütülebilecek olan hizmetlerin, polisin görev alanından çıkartılması, polisi daha dinamik, etkin ve verimli işleyen bir kurum yapacaktır. Bu alanların neler olacağı, yine teşkilat nezdinde yapılacak bilimsel tartışma ve çalışmalarla belirlenebilir.

5. Sonuç

Günümüz modern toplumları, hemen hemen her alanda giderek daha sofistike bir duruma gelmiş bulunmaktadır. Demokratik katılım, şeffaflık, hesap verebilme, insan hakları, iç ve dış göçler sonucu farklı insan grupları ve toplumsal katmanların bir arada yaşama zorunluluğu gibi durumlar, mevcut polislik sistemlerinin yeniden yapılanmalarını zorunlu bir duruma getirmiştir. Dolayısıyla yarının polisinin hem teşkilat ve hem de toplum olarak maksimum tatminin sağlandığı bir polislik hizmetine kavuşması olmazsa olmaz bir nitelik kazanmıştır. Bu amaca varmak için yukarıda verilen önerilerin yetkili kişi ve birimlerce dikkate alınması ve üzerinde çalışılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Aksi takdirde, kendini çağın değişim ve gelişmelerine paralel olarak evrimleştirmeyen kuruluşlar zaman içinde fonksiyonlarını tam olarak yerine getirmekte ciddi problemler yaşayacaklardır. Bu durum ise hem o teşkilatları hantallaştıracak ve hem de toplumun alternatif kurumlar ya da oluşumlar aramalarına yol açacaktır. Ki, güvenlik gibi hassas bir alan kendi haline bırakılacak bir konu değildir. Entelektüelinden siyasi kişiliklerine kadar toplumun her kesimi bu konuya ciddi bir biçimde eğilmeli ve toplumsal gereksinimlerimize maksimum düzeyde yanıt verebilecek bir polis teşkilatının oluşturulmasına kendince katkı sağlamalıdır. Bunun yolu öncelikle insan kaynağına yapılan yatırımdan geçer. Bu nedenle, öncelikle memurların çalışma ve ekonomik koşulları, onları mesleğinin ahlak kurallarının dışına çıkartmayacak biçimde, düzenlenmelidir. Sırtına taşıyamayacağı bir yük bindirilen birey, bir süre dirense de yıkılır.

Bununla birlikte yeniden, özellikle teşkilatın kendi yetkililerine bu konuda çok daha fazla iş ve sorumluluk düştüğünü belirtmek gerekir. Unutulmamalıdır ki, kendini çağın gerekleri

doğrultusunda geliştirmeyen, yenilemeyen kurumlar orta ve uzun vadede toplumlarına birer yük olmaktan ve sonuçta o toplumların yıkılmasına katkı sağlayan oluşumlar olmaktan kendilerini kurtaramayacaklardır. Bu nedenle, polislik hizmetinin personelinin örgütsel yapısına kadar her yönüyle günceli yakalaması ve güncelin de önünde olması gereklilikten öte bir zorunluluktur. Bunun hiç bir zaman göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- BITTNER, E. (1975) "The Capacity to Use Force as the Core of the Police Role" in Skolnick, J.H. and T. C. Gray (eds.) (1975) **Police in America**. Boston: Little, Brown and Company.
- BITTNER, E. (1980) **The Functions of the Police in Modern Society**. Cambridge: Oelgeschlager, Gunn and Hain Publishers, Inc.
- BOWLES, S. (1966) **The Police and Civil Liberties**. London: Lawrence and Wishart.
- CERRAH, İ., SEMİZ, E. (2001a) **Türkiye’de: Suç Ve Polislik**. Güner Matbaacılık: Ankara.
- CERRAH, İ., ERYILMAZ, M. B. (2001b) **Avrupa Polis Etiği Yönetmeliği & Açıklayıcı Notlar**, Ankara: Polis Akademisi. Ankara
- CERRAH, İ., (2002) "Polis Etiği: Güvenlik Personelinde Görülen Sapma Davranışların ‘Etik’ Açısından Analizi", iç. Hasan Hüseyin Çevik ve Turgut Göksu (der.) **Türkiye’de Devlet, Toplum ve Polis**, Ankara: Seçkin. sayfa: 311-327.
- CERRAH, İ., (2003) "Bilişim Teknolojileri ve Etik: Bilişim Teknolojilerinin Güvenlik Hizmetlerinde Kullanımının ‘Etik Boyutu’ ve ‘Sosyal’ Sonuçları", iç. Tülin Günşen İçli ve Fatih Karaosmanoğlu (der.) **Uluslararası Polislik ve İçgüvenlik**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. sayfa: 449-468.
- CONLEY, J. A. (1989) "The Police in Urban America. 1860- 1920" in W. G. Bailey (ed.) **The Encyclopaedia of Police Science**. London: Garland Publishing, Inc.
- COTTERRELL, R. (1992) **The Sociology of Law: An Introduction**. 2nd edition, London: Butterworths.
- ÇAĞLAR, A. (1994) **Recruitment, Occupational Consciouness and Professionalism in the Turkish Police**, Unpublished Ph.D. Dissertation, Dept. of Sociology, University of Surrey (U.K).
- ÇAĞLAR, A. (1999) "Polis ve Polisliğin Ortaya Çıkışı. Polis Bilimleri Dergisi/Turkish Journal of Police Studies, Cilt.:1, Sayı: 4, Temmuz 1999, s.121-132.
- ÇAĞLAR, A. (2001) "Türk Polisi’nde Sosyalleşme ve Polis Kültürü", iç. İbrahim Cerrah ve Emin Semiz (der.), **Türkiye’de Suç ve Polislik I**, Ankara: Güner Matbaacılık, pp.115-143.
- ÇAĞLAR, A. (2003) "Policing Problems in Turkey: Processes, Issues and the Future" in **Corruption, Policing, Security and Democracy**, (eds. M. Amir and S. Einstein). Forthcoming.
- FOLLEY, V. L. (1989) "Role of the Police" in W. G. Bailey (ed.) **The Encyclopedia of Police Science**. London: Garland Publishing, Inc.
- GÜLTEKİN, Recep (1997) **The Problems Concerning Appointments and Promotions in the Police Organization: The Turkish Case**, Middle East Technical University, Department of Sociology Unpublished Ph.D. Dissertation, Ankara.
- HARRING, S. L. (1983) **Policing a Class Society: The Experience of American Cities, 1865-1915**. New Brunswick, N. J.: Rutgers Univ. Press.
- JOHNSON, E. (1978) **Crime and Society**. Homewood, Ill.: Dorsey.
- MAWBY, R. I. (1990) **Comparative Policing Issues**. London: Unwin Hyman.
- MONKKONEN, E. H. (1981) **Police in Urban America 1860-1920**. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- MORGAN, R. (1990) **The Police Function and the Investigation of crime**. Aldershot: Avebury.

ÖZKAN, Funda (2003) "Kulis". **Radikal Gazetesi**, 9 Aralık 2003, s.12.

PLUMRIDGE, M. D. (1981) "Developing Effective Police Managers" in D. W. Pope and N. L. Weiner (eds.) **Modern Policing**. London: Croom Helm.

PUNCH, M. (1979) "The Secret Social Service" in S. Holdaway (ed.) **British Police**. London: Edward Arnold Ltd.

RADİKAL GAZETESİ, 04/12/2003. s.1,7.

REGOLI, R. M. and E. D. Poole (1980) "Police Professionalism and Role Conflict: A Comparison of Rural and Urban Departments", **Human Relations**. Vol.: 33 (4), pp. 241-252.

REINER, R. (1988) "British Criminology and the State", **British Journal of Criminology**, Vol.: 28/2.

RICHARDSON, J. F. (1989) "Police History" in W. G. Bailey (ed.) **The Encyclopaedia of Police Science**. London: Garland Publishing, Inc.

WEINER, N. L. (1981) "Policing in America" in D. W. Pope and N. L. Weiner (eds.) **Modern Policing**. London: Croom Helm.

WROBLEWSKI, H. M and K. M. HESS. (2000). **Introduction to Law Enforcement and Criminal Justice**, 6th Edition, Belmont: Wadsworth.